

Način boja Nemcev in Slovanov v Avstriji.

Nemci so brez Slovanov osnovali in sklenili sedaj veljavno avstrijsko ustavo. Sami so sprejeli v to ustavo verski in narodnostni zakon ali XIV. in XIX. člen, katera zagotavljata svobodo vere in vesti, svobodno urejanje cerkvenih naprav ali zunanjih znakov veroizpovedanja, z druge strani pa enakopravnost vsakega naroda posebe gledé na narodnost in jezik. Nemci sami so se izjavili po tedanjem ustavnem odboru, da zlasti narodnostni (19.) člen drž. osnovnih zakonov se izvrši pozneje, to pa najbrže zato, ker so hoteli, da se te najviše izvršbe udeležé tudi Slovani.

Ali preteklo je že nad dvajset let, in Slovani so se postavili na stališče ustave ter se s tega stališča udeležujejo skupno uže deset let državnozborskih obravnavanj, bil je torej čas, da bi se bilo izvršilo to, kar se je bilo odneslo s početka: no, narodnostni člen ima še sedaj tisto medlo obliko, katero so mu dali l. 1867., ostal je brez izvodov ali podrejenih določeb, vsled katerih bi pojedini narodi dejanski dospeli do uživanja narodne enakopravnosti. Nemci so sicer predložili pred leti nekaj načrt o nekih jezikovnih določbah, katere bi imele nadomeščati resnično izvršbo narodne enakopravnosti. Ali tega jezikovnega načrta ne morejo sprejeti Slovani, ker ne podeljuje, kar je po besedah in duhu v narodnostnem členu zagotovljenega.

Slovani pa doslej tudi niso predložili sami nobenega načrta, ki bi bil prikladniji in pravičniji pravi narodni enakopravnosti. Oni se pritožujejo, da Nemci se nečejo držati ustave, a zajedno, da tudi vlada bi neki ne imela prave volje za izvršbo narodne enakopravnosti. Ali Slovani so mnogo, morda največ sami krivi, da je narodnostni člen še vedno samo na papirju. Sami priznavajo in si očitajo, da nimajo pravega skupnega programa; zedinjajo se od slučaja do slučaja brez vsakega skupnega načela, brez prave in skupne volje za zaresno izvršbo narodne enakopravnosti.

Slovani jadicujejo zaradi narodne enakopravnosti; misliti bi torej bilo, da se držé tega načela vsaj med

seboj, da so pravični vsaj drug proti drugemu. Nasprotno hočejo sami sebe še bolj oddaljiti, nego jih je razcepil neslovanski duh. Boré se za večo deželno avtonomijo, vsled katere bi Neslovani še hujše pritiskali na slovanske umetne ali naravne manjšine, in da bi poleg Poljakov, kateri jednako z Neslovani uže dovolj gospodujejo nad Malorusi, tudi še nekateri drugi slovanski narodi postali gospodovalci nad odlomki tujih ali tudi soplemenskih narodnih odlomkov.

Konec takih namer je, da Slovani avstrijski ne pridejo do dejanske narodne enakopravnosti, in nasprotniki njih se veselé takih njim ugajajočih razmer ter skrbé po raznih potah, da isti Slovani ne ostanejo samo razcepljeni, ampak čim dalje, toliko bolj oslabljeni vsled lastne nesložnosti v postopanju.

Nemci zlasti so čim dalje pogumniši, ker vidijo, da utegnejo Slovani ostati za vselej brez dejanske narodne enakopravnosti, in zato vstrajajo v boju sosebno proti Čehom, nasproti katerim jedino so vsaj v češkem kraljestvu v nekako analognem položaju, kakor slovanske naravne ali umetne manjšine v mnogih dezelah z mešanim prebivalstvom. Nemci vedó, da, ako ukroté Čehe v češkem kraljestvu, drugod niso v takem, vsaj formalno neugodnem stanju, in da bi potem še laže ostali pri dosedanjem gospodstvu nad Slovani, kakor se to dejanski godi v Šleziji, Moravi, na Koroškem in Štirskem.

Nemci so uže toliko pogumni, da vsaj njih liberalna večina prezira uže celó ustavne meje, in jedino z neustavnega stališča se hočejo pogajati s Čehi v češkem kraljestvu. Ko se je bil nedavno razširil glas, da bi se utegnili zopet pogajati s češko in nemško stranko, in da bi pri tem pogajanju posredovala osrednja vlada, ponovili so liberalni Nemci v svojem glavnem glasilu svoja načela in svojo glavno neustavno zahtevo. „N. F. P.“ od 4. avgusta t. l. namreč piše v uvodnem članku med drugim: „Dokler pa ne nastopi vlada tal občega, državnega zakonodavstva, je sprava na krivi poti. Kajti

državni osnovni zakon o jezikovni enakopravnosti, s katerim mora pričenjati vsak poskus sporazumljenja, ni razglašen samo za Češko (Böhmen), ampak za vso državo . . . Nemci na Češkem ne morejo in ne smejo zahtevati zase drugega narodnega prava, kakor za Nemce v vsej Avstriji, in naopak, neštevilo vprašanj, katera imajo na čeških tleh neskončne težave, da se lahko rešiti, ako se jih lotijo s stališča enakomerno za vso državo razdeljujoče pravičnosti. Na čelu zahtevam Nemcev na Češkem bode in mora stati nemški državni jezik, in ta je državna zadeva.“

Take izjave obszajo ustavna načela in jedno neustavno zahtevo. Kar je ustavnega, tega se Slovanom ni bati, in tu je zblížanje možno, potrebno in patriotičko. Kar je protiustavnega, to bodo Slovani prezirali brez strahu dokler ima sedanja ustava veljavo. Čudna je logika liberalnih Nemcev, da z jedne strani povdarjajo ustavo, narodno enakopravnost veljavno enakomerno za vso državo, torej za vse narode, ob enem pa predpravico za Nemce, kakoršne ni zaslediti v sedaj veljavni ustavi. O državnem nemškem jeziku avstrijska ustava ne govori nikjer; taka zahteva je torej protiustavna, protislovna z narodno enakopravnostjo. Čudno je posebej to, da prihaja tako neustavno in protislovno mišljenje od one nemške stranke, katera se je imenovala blizu do 1885 ustavoverna stranka, torej oni del Nemcev, kateri se je najbolj udeleževal delovanja, ko se je sestavljala in sklepala sedanja, za vse narode enakomerno veljavna ustava.

Zahteva nemškega kot državnega jezika se ne more nikdar izpolniti z ustavnega stališča, in da bi obveljala, morala bi se izpremeniti sedanja ustava. Za tako izpremembo pa je potreba dveh tretjin državnozbornske večine.

Za tako večino bi se bilo pogajati posebe, in Slovani, ako nečejó kopati svoji narodnosti groba, ne privolé v tako izpremembo nikdar, dokler se ne izvrši narodna enakopravnost, in še potem se spravi sedanja protiustavna zahteva v primerne meje.

O tem, ali je nemški državni jezik državna zadeva ali ne, ne morejo biti Nemci sami sodniki, ko so v svojem interesu pristranski; tu imajo soditi vsi narodi s poklicanimi višimi faktorji skupno. In da ni nemški jezik neizogibno potreben kot državni jezik, dokazuje dejanski Oggerska, kjer izhajajo brez nemškega državnega jezika, in ravno liberalni Nemci podpirajo najbolj duvalizem; najprej morajo Oggersko pridobiti za nemški državni jezik, potem še le bodo smeli govoriti o tem jeziku kot skupni zadevi.

Nemški kot državni jezik bi bil še večji privilegij, nego formalna ponovitev kraljestva češke krone; kajti Čehi imajo vsaj zgodovinsko utrjeno pravo, nemški jezik kot državni jezik pa vsaj formalno nima takega prava.

* * *

Na druge strani pa se držé liberalni Nemci nasproti Čehom nenapadnega ali takega stališča, katerega se je držati v pravi analogiji tudi vsem avstrijskim Slovanom. Nemci trdé, da Nemci na Češkem se ne morejo in ne smejo pogajati samo s svojega stališča v Češkem kraljestvu, ampak s stališča vseh avstrijskih Nemcev. V resnici je državni osnovni zakon podeljen celotam narodom avstrijskih, ne pa njih raztresenim oddelkom ali odlomkom raznih dežel. Nemci torej smatrajo popolnoma v ustavnem zmislu, da narodnostnih vprašanj ni možno reševati s pogajanjem od odlomka do odlomka kake narodnosti, ampak od skupnosti do skupnosti kakega naroda avstrijskega.

Čehi v češkem kraljestvu ne morejo in nimajo prava pogajati se z Nemci na Češkem ali s skupnim nemškim narodom, kolikor ga je v Avstriji, ampak ti Čehi morajo pozvati v pogajanje tudi vse druge Čehe, kateri živé v kompaktnih masah v Šleziji, Moravi ali še drugod. To zahteva analognost in položnje češkega naroda nasproti Nemcem. Ker pa so češki odlomki v Moravi in Šleziji v deželnih zastopih v umetnih in naravnih manjšinah, ne morejo se Čehi teh dežel pogajati, sredstvom teh zastopov z Nemci, kakor ne morajo Nemci v češkem kraljestvu, kjer in ker so v manjšini, pogajati se v deželnem češkem zboru s Čehi. Čehom vseh dežel je treba stopiti na skupna zakonita tla, predno se pogajajo z Nemci, ta skupna tla pa, kakor kažejo Nemci prav, niso nikdar deželni zbori ampak je jedino za to pristojen državni zbor.

V državnem zboru so zastopani vsi avstrijski Nemci in vsi Čehi, ki so od povrnitve v državni zbor nastopili ustavno pot jednako z drugimi avstrijskimi narodi. V državnem zboru stojé Čehi kot češki narod nasproti nemškemu narodu.

Vendar pa ni še analognost popolna nasproti Nemcem, tudi če se začnejo pogajati Čehi vseh dežel z Nemci kot skupnim avstrijskim narodom.

Nemci so namreč sestavljeni iz raznih plemen, ki se razlikujejo po svojih narečjih in tudi drugih podrejenih narodnostnih zadevah. Ta razna plemena so došla na sedanje sedeže v raznih dobah, in so njih plemenske razlike tudi zaradi tega bolj ali manj očitne. Kljub razlikam pa imajo ta plemena razne skupne krvne in zunanje vezi; najočitnša vez je po dosedanjem razvitku njih skupni literaturni jezik.

Slovani pa niso v popolnoma analognem položnju; oni sestajajo tudi iz raznih plemen, katera pa so razvila bolj popolnše svoja narečja, nego nemška plemena. V tem ko nemška plemena rabijo svoja narečja samo za ustno rabo in po največ v zapisovanje narodnih pesmij, prevedek in v obče narodnega blaga, so razvila slovanska plemena pojedina svoja narečja tudi v literaturne jezike za širšo rabo in celó znanstvene potrebe. V tem pogledu so slovanska plemena na dobičku, ker utegnejo z manj-

šimi težavami razvijati tudi širše množice narodove; na škodi pa so, ker se ti pismeni jeziki rabijo v okvirju, v katerem ni povoljnih uslovij za najvišje literaturne namene.

No, nedostatnost skupnega literaturnega jezika ni bistvena in je samo nedostatek časa; vse druge strani in lastnosti so analogne, kakor pri nemških plemenih, in so torej v slovanskih plemenih vse one lastnosti, katere skupno vstvarjajo posebno narodnost in fizično in etnografski posebno nacijo. Vsa avstrijska slovanska plemena, razvita doslej v razne slovanske narode, so naposled vendar jedna slovanska nacija z analognimi svojstvi, kakor nemška nacija, sestavljena iz raznih plemen s posebnimi, dasi ne pismeno posebe razvitimi ali v veliki meri literaturno rabljenimi narečji. Zato imajo avstrijske slovanske narodnosti skupno ime Slovanov.

To skupno ime Slovani sicer rabijo, vendar se svoje vzajemnosti doslej ne zavedajo toliko, kakor nemška plemena pod skupnim imenom Nemcev. Nemci še le obujajo v ustavnem življenju zavest vzajemnosti tudi pri Slovanih. Poslednji, ako umejo Nemce prav, in ako hočejo na svojo in državno korist postopati analogno z Nemci, morajo vsako zadevo pojedinih slovanskih narodov smatrati kot skupno zadevo vseh avstrijskih Slovanov, kakor poštevajo avstrijski Nemci zadeve Nemcev na Češkem s

stališča svojega skupnega položaja. Kakor menijo Nemci, da bi škodovali Nemci na Češkem skupni njih narodnosti, skupnemu njih položaju, ravno takó se je zavedati Slovanom avstrijskim, da bi trpelo njih skupno položaje, ako bi Čehi, in tudi Čehi vseh dežel, pogajali se z Nemci brez poštovanja drugih avstrijskih Slovanov.

Stvar je jasna in analogija razlogov je popolna, in dokler se ne bodo vedli avstrijski Slovani v pojedinosti in skupnosti, kakor Nemci, ne pridejo do pravega sporazumljenja, in ako se tako sporazumljenje dožene kje, ne bo pravo, ne bo v zmislu zakonito zagotovljene narodne enakopravnosti. Iz tega pa sledi neizogibno, da naj se pogajajo vsi Slovani skupaj z vsemi Nemci skupaj v državnem zboru, kakor to zahtevajo Nemci še posebe od Čehov, torej, ako bi imeli potrebe za pogajanje pri drugih Slovanih, dosledno tudi od drugih Slovanov. Državni zbor so torej tista skupna tla, kjer se morejo uspešno pogajati in sporazumeti Slovani z Nemci gledé na ona zakonita prava, katera dajejo uslovja za pravi narodni razvoj. Dokler ne bo boj analogen na obeh straneh, bodo liberalni Nemci vedno silili prekoračiti ustavne meje, kakor kažejo z zahtevo nemškega kot državnega jezika. Vprašanje, kakó naj se ravnaajo Slovani v državnem zboru kot analogna moč slovanska proti moči nemški, nas vede do naslednjega članka.

Narodna avtonomija.

Staročehi in oni Slovani, zlasti slovenski državni zastopniki, ki hodijo doslej po tiru politike staročeske stranke, so v veliki stiski, odkar je širša masa češkega naroda obsodila dosedanje postopanje državnozborskega češkega kluba. Ker naglašajo slovenska glasila narodno avtonomijo kot rešilno pot za vse avstrijske, posebe pa slovanske narode, bojé se Staročehi, da bi ne izgubili svojih dosedanjih državnozborskih podpornikov, torej tudi slovenske, kakor se trdi, brezprogramne delegacije. V stiski je ta delegacija sama zastran pobitih Staročehov. Ni se torej čuditi, da je pritekel jeden slovenskih državnozborskih poslancev staročeskemu, nemški pisanemu glasilu na pomoč s tem, da pobija narodno avtonomijo, češ, da njega izvršba je daleč tam v najmračniši*) daljavi. Trdi, da teženja po narodni avtonomiji so na srečo samo sanje, da je to „fantom“, ter opominja Slovence, da naj se varujejo pred to blodnjo, kljubu temu jim naposled priporoča, da nikakor ne opusté „te ideje upravnega združenja“; „kajti je zvezda vodnica v narodnem razvoju slovenskega naroda“. Namesto narodne avtonomije priporoča nacionalne kurije,

ter hoče takó rešiti historičsko-politiške individurealitete, t. j. sedanja kraljestva in dežele. On meni, da se dá takó združiti narodna avtonomija z deželno avtonomijo; poslednja naj bi se razširila, in nacionalne kurije bi rešile narodno enakopravnost, katero vidi on bistveno v osnovni šoli.

Ta slovenski politik je takó visok, da obsojuje mnogo slovenskih publicistov, češ, „da jih je mogel mili Bog jedino v svojej največi jezi kot breme naložiti žurnalistički zadrugi“. Te vrste časnikarjev se ve da je iskati pred vsem med zagovorniki narodne samouprave.

Vse gibanje slovenskega naroda gledé na narodno avtonomijo, pa označuje takó, kakor da bi bila kriva tega gibanja na prvem mestu letošnja spomlad v Ljubljani tiskana brošura „Das Parteiwesen der Slaven in Böhmen“ in kakor da bi bila v kaki zvezi s „Slovenskim Narodom“. Ne da bi označil le najmanj to brošuro, jo imenujejo „Kukuksei“ ter meni s tem odpraviti njen pomen, jednako staročeskemu glasilu, katero je pobrsalo čez njo s tem, da je navedlo dvojne stavkov iz sorodnega češkega glasila, in kakor je začel in završil z istimi stavki svojo kritiko o brušuri tudi Ljublj. „Slovenec“. Vidi pa se, da slovenski visoki politik o

*) Glej „Politik“ od 1., 3. in 6. avg. t. l. pod naslovom: „Autonomie der Nationalitäten“.

narodni avtonomiji ume jako malo ali pa noče iste umeti. Kaže se, kakor da bi hotel zavajati politiško mišljenje slovenskega naroda, kar mu je razmerno dobro dokazal „Slov. Nar.“ v daljšem odgovoru.

Največe uboštvo si daje g. politik s tem, da opisuje stvar takó, kakor, da bi se češko kraljestvo razdrobilo na dva kosa, ne da bi Čehi na Češkem imeli drug dobiček po završeni narodni avtonomiji. Da ne pozna teorije narodne avtonomije, dokazuje s tem, da ne vé, kaj bi počel z Dunajem, Trstom in jednako pomešanimi mesti, ko bi oživila narodna avtonomija. A še nauka o nacijskonalnih kurijah ne pozna, ko bi bila to vendar prva dolžnost njegova, ker nastopa kot politiški modrijan z besedami: „Ločitev sfer interesov (namreč narodnih po kurijah. Op. pis.) pod jednakočasnim razvitjem deželne avtonomije je ona srečna misel, od katere, ako dozori in se uresniči, pričakujemo ozdravljenje našega javnega življenja in zadovoljenje avstrijske države narodov!“

Kakor se vidi, imamo tu opraviti s politikom svoje vrste, kateri sodi kakor slepec o barvah, mislimo najmilejše o njem. Take ljudi bi imeli pravico zavrniti kratko s tem, da naj se grede prej učiti, predno hočejo govoriti o stvareh, ki so že teoretiški in po skušnjah dognane. Narodna avtonomija in nacijskonalne kurije imajo svojo teorijo, oziroma svojo skušnjo in zgodovino. Narodna avtonomija je dobila pod tem imenom svojo fundamentalno teorijo leta 1885 in 1886 v „Parlamentär“, katera se je potem priobčila v posebni brošuri. *) Istega leta 1885. proti koncu in začetkom l. 1886. je podpisani razpravljali narodno avtonomijo za Slovence, opisujoč razmere posameznih dežel, kjer bivajo Slovenci!

Označil je navedeni Program „o narodni avtonomiji l. 1886.“ tudi v „Slovanu“. Stvar se je nadalje razpravljala in vedno bolj jasnila po raznih slovanskih listih, takó da bi bilo več nego čudno da bi slovenski politik ne bil mogel prav umeti bistva, pomena in uslovij narodne avtonomije. Glasilo Staročehov se je pač dosledno ogibalo natanko razpravljati ta program, vendar je še l. 1886. imenovalo narodno avtonomijo idejal, ki je vreden, da težé avstrijski Slovani po njem; pozneje se je isto glasilo še mnogokrat vsaj zarekalo, da soglasuje z narodno avtonomijo. Zajedno je na Češkem, zlasti tudi Moravskem narodna stranka, ki principijalno zagovarja narodno avtonomijo, in dobiva ta stranka vedno več kroge zase. Zato se je pa toliko bolj čuditi, da je moglo glasilo Staročehov sprejeti zmes v obliki člankov, katera ni mogla poučiti nobenega Čeha.

Smešno je celó, da je sprejelo Riegrovo nemško glasilo nasvet o narodnih kurijah kakor nekaj novega

ko je dr. Rieger sam l. 1871. dr. Ad. Fischhofa prosil in od njega dobil izdelan načrt o narodnih kurijah. Kurijatni sistem je bil tudi vvrščen v jezikovni zakon, ki ga je bil sprejel češki deželni zbor. *) Ali tudi Fischhof ni bil prvi, ki je nasvetoval nacijskonalne kurije; kajti že l. 1869. so izročili zastopniki galiških Rusov državnemu ministerstvu uspomenico, v kateri z najtehnishimi razlogi pobijajo kurijatni sistem ter zahtevajo popolno ločitev v teritorijalnem in politiškem pogledu ruske zemlje od poljskih delov, torej narodno avtonomijo. **)

Po vsem tem se nam je baviti z dognanimi načeli o pomenu narodne avtonomije.

Narodna avtonomija sloni na podstavi narodnostnega člena avstrijske ustave. Noben izmed programov, ki so doslej hoteli izvrševati narodno jednakopravnost, ne ustreza v taki meri in takó popolnoma zagotovljeni jednakopravnosti narodnosti in jezika vsakega posameznega naroda, kakor narodna avtonomija. Ona se postavlja kot sredstvo te dvojne jednakopravnosti. Ker je ta jednakopravnost zagotovljena v osnovnih zakonih, pa ne izvršena, potrebuje primernih organov, da se izvrši. Ker je ta jednakopravnost narodnosti in jezika zagamčena vsakemu narodu posebe, potrebuje vsak narod posebe svojih lastnih zastopov ali juristiških organov, in ti organi bi izvrševali vse, kar zadeva narodnost in jezik vsakega naroda posebe.

Brez takih juristiških organov ostala bi narodna jednakopravnost ali do cela ali nepopolnoma izvršena. Ta jednakopravnost je podeljena vsem narodom avstrijskim jednako; iz tega sledi, da se mora ta jednakopravnost izvršiti jednako za vse narode. Takó zahteva in zagotavlja ustava. Ni res torej, da bi se ne moglo ali ne smelo jednako postopati gledé na narodno jednakopravnost; vsi narodi imajo tu jednako pravo, in ako ima ali misli imeti kak narod še kako večje pravo, doseči mu je možno po drugih poteh in z drugimi pravicami ali predpravicami, ne pa na podstavi narodnostnega ustavnega člena. Noben narod ne more trpeti škode zaradi utemeljenih ali domišljenih pravic drugih narodov, in najprej se mora izvršiti narodnostni člen za vse narode, potem še le je možno govoriti ali pogajati se za kake druge pravice, katere niso v nikaki zvezi z narodnostnim členom.

Ravno zato je možno in potrebno, da se narodna jednakopravnost v zmislu narodno avtonomnih juristiških organov izvrši skupno ali nakrat za vse narode na skupnih tleh v državnem zboru. Zato izvržbo ni potreba dveh tretjin, ampak samo preprosto večino glasov, ker narodna avtonomija ne izpreminja ustave, ampak jo hoče

*) Pod imenom: „Programm zur Durchführung der nationalen Autonomie in Oesterreich. Von einem Slaven. Separat-Abdruck aus dem „Parlamentär“. Preis 1 fl. ö. W. Wien, 1886. Verlag des „Parlamentär“. Str. 167.

*) Glej: Stran 48. brošure „Der österreichische Sprachenzwist“. Dr. Adolph Fischhof. Wien 1888.

**) Glej: Programm „zur Durchführung der nat. Anton...“ str. 154 in 155.

samo izvršiti. Od tod pa zopet sledi, da drobtinsko pobiranje ali položno pridabljanje narodnih pravic ni tu na pravem mestu, in je fundamentalna zmota dosedanje politike državnozborskih slovanskih zastopnikov. Za juristične organe narodne avtonomije so vsi narodi enakopravni, enako pripravljeni, in enako zreli. Tu ni nobene diskusije potreba.

Narodna avtonomija se ne ozira na vsako naselbico ali vsak majhen odlomek kake narodnosti, ampak na take narode ali njih odlomke, kateri štejejo v Avstriji na milijone duš. Zato tudi Slovence priklaplja ne samo v združeno Slovenijo, ampak še z nekaterim drugim jugoslovanskim pokrajinam, kjer prebivajo avstrijski Slovani. Kar se pa dostaje posameznih naselbin, imajo po teoriji narodne avtonomije zagotovljeno ustavno pravo, da si pomagajo po svoje, ako nočejo potopiti se v življi drugih narodnosti. Za vsako peščico ni možno skrbeti, kajti kar je boljše tu sovražnik dobrega. Kar jedna narodnost izgubi na kakem kraju, pridobi pa na drugem, ko se okrožijo skupine na podstavi narodne avtonomije.

Iz tega je razvidno, da Trst in druga mesta z mešanim prebivalstvom spadajo v okrožja večih kompaktnih mas; taka mesta se morajo, kolikor ne spadajo k dotični narodnoavtonomni skupini, sama vzdrževati v svojih raznonarodnih življih. Saj se morajo n. pr. Slovenci tudi sedaj sami varovati v potujčenih mestih, ako nočejo poginiti, potem pa bi še kako mesto pridobili.

Kar se dostaje Dunaja samega, dobiva v programu narodne avtonomije nasproti nemškemu narodom pravičnejše položnje, nego sedaj, ko ne privoščijo Dunajski nemški liberalci dvesto petdeset tisoč Čehom niti podpore za jedno od teh Čehov samo vzdrževano mesto: Dunaj dobi kot skupno glavno mesto vseh narodov in kot prestolno mesto svojo primerno upravo posebi, ki bi bila pravična vsem narodnostim avstrijskim, ki imajo svoje odlomke v tem glavnem mestu.

Nastale bi naslednje upravne skupine: 1) nemška, 2) jugoslovanska, 3) češka, 4) poljska, 5) gališko-ruska, 6) Dunaj s predkrajji ali širšo svojo mestno okolico. Te skupine bi bile, dokler bi se ne odstranil duvalizem. Po duvalizmu bi se povečala nemška skupina, jugoslovanska skupina, češka skupina, gališko-ruska skupina, in bi nastali še: 7) rumunska skupina in madjarska skupina. V vsem torej 8 skupin ali pred duvalizmom šest cislitavskih skupin; vsekakor manj, nego je sedaj dežel in deželnih zastopov. Zaradi primernosti uprave utegnejo se skupine razdeliti v okrožja, zlasti tam, kjer so v jedri in isti skupini razne cerkve, kakor n. pr. v jugoslovanski skupini.

Deželni zbori bi utegnili ostati s pomanjšanim področjem ali pa prenehati ter izročiti svoje področje skupinam narodne samouprave.

Ali je taka izvršba možna ali ne, ne more biti govorjenja niti za Cislitavijo, niti za sedanjo ogersko polovico celokupne države. V Cislitaviji se ni niti ozirati po tem, ali so se že godile kedaj kake izpremembe v takó imenovanih politiško-historijskih individualitetah; kajti ustava ne pozna gledé na narodno enakopravnost nobene razlike, in ako nima ostati ustava samo na popirju, jo je treba izvršiti brez oziroma, torej se more rabiti tudi primerno sredstvo, katero je v narodni in le v narodni avtonomiji.

Kar se dostaje onostranske polovice države, ni duvalizem neporušen, ampak sloni na pogodbi obeh polovic države, in ta pogodba se vsakih deset let ali ponavlja, izpremeni ali pa tudi zopet odstrani, ako ne ugaja temu ali onemu, ki sta sklenila pogodbo. Dejstva kažejo, da duvalizem se ne priporoča; izrekli so najhujšo obsodbo nad njim, predno se je ustvaril, in tak obsojevalec je bil Palacký, kakor kaže v svojih razpravah posebno od leta 1865.; dandanes pa duvalizem obsojajo dejstva sama, katerih nam ni treba razpravljati tukaj.

Za jedno pa imamo zgled iz prošlosti, kateri dokazujejo, da so se pojedine dežele večale in manjšale, in leta 1848. se je bila osrednja vlada izrekla za narodno enakopravnost; ministerstvo Bach-ovo jo je bilo začelo dejanski izvrševati v zmislu narodne avtonomije najprej na sedanjem Ogorskem v Galiciji in Bukovini in je bilo načelno zato, da bi se bila narodna avtonomija izvršila za vse narode tedanje, še celokupne države. Kar je bilo možno tedaj, je možno tudi sedaj, da bi le slovanski zastopniki odločno postavili se na stališče narodne avtonomije. Do tega pa prisilijo Slovane Nemci, ki za vsak svoj odlomek postopajo kot skupni nemški narod v avstrijskih mejah in celó z vplivom, ki prehaja od zunaj v avstrijske meje.

Ako slovenski politik trdi, da tudi Palacký je popustil svoj program za izvršbo narodne avtonomije, je pa isti Palacký takoj za istimi stavki, ki jih navaja slovenski politik, pristavil: „in vendar je zavisno od izvršbe narodne enakopravnosti, ako se smem takó izraziti, biti ali nebiti Avstrije kot jedine in močne države. Iz tega je sklepati, kakó je mislil Palacký pozneje o našem cesarstvu v tem, ko pisatelj brošure „Das Parteiwesen“, ne obupuje, temveč je preverjen, da Avstrija utegne izvršiti isto narodno enakopravnost na podstavi narodne avtonomije in tako močna ostati na znotraj in zunaj. Pisatelj te brošure gotovo pozna bistvo in pomen narodne avtonomije; saj celó navaja njen fundamentalno utrjeni program ter ga ravno zaradi tega priporoča Čehom, v nadi, da ž njimi ga sprejmejo ostali avstrijski narodi. On ne krati Čehom zgodovinskega državnega prava, samo pravi, da sedaj ne dosežejo tega prava, pač pa bi jim izvršena narodna avtonomija pomagala, da isto pravo dosežejo prej, nego brez nje. „Sl. Nar.“ zavrača sumničenje, da ni v zvezi

s to brošuro, in s tem konstatuje samo resnico. Naj bi si pa tudi bil ta ali kak drugi list v zvezi z brošuro „Das Parteiwesen“, ne bilo bi mu v nečast; kajti mož, ki je mogel spisati tako delo, preseza gotovo tako daleč navadne političke mislece, da je celó slovenski visoki politik pritlikovec proti njemu. Vsekakor je nečastno o takem delu iz strankarskih razlogov takó podlo izražati se, in mi se nadajamo, da bodo Čehi še hvaležni in hvaležno sprejeli nauke, ki jih jim daja ta nad vse izborna brošura.

Nacionalne kurije bi Slovanov ne rešile; še manj pa samo jezikovne kurije, kakoršne je nasvetoval pozneje Fischhof, in kakoršne prav za prav nasvetuje tudi visoki politik slovenskega rodu. Kajti narodnost in jezik spadata skupaj in obsežata več, nego samo jezik, in slovenski sotrudnik staročeškega glasila poudarja še glede na jezik samo osnovno šolo. O neprikladnosti tacihi kurij pa v bodoče.

F. Podgornik.

O kritiki dr. Mahniča.

1.

Nasprotniška razpravljanja o namišljenem propagovanju vstóčnega razkola.

(Dalje)

K 2. Kaj smatra kot nekatoliško dr. Mahnič, ki po dosedanjih pojasnilih razkriva o katoliškem veronauku do cela čudne pojme, in ki, kakor se zdi, ni dovolj prebavil niti tega, kar obsežajo katekizmi, utegnejo si pač misliti naši čitatelji, in bomo to še posebej razpravljali pri oprovračanju naslednjih točk. Onda bomo imeli tudi priliko izraziti se o onih mestih v našem „Slovanskem Svetu“ v odlomkih sporočene brošure, katera mesta našemu častitemu gospodu nasprotniku diše po demokratsko-revolucionarnem, oziroma po cezaropapističskih principih ali načelih. Tu utegne zadoščevati, da utrdimo bistvo in pomen obeh, po zgledu drugih, tudi z nasprotniške strani pogostoma rabljenih natolčnic (Schlagwort), da dokažemo, da zagovarjanje cezaropapističskih načel naravnost izključuje razširjanje istim načelom popolnoma nasprotnih demokratsko-revolucionarnih idej, in narobe; da je torej moglo pač le našemu častitemu gospodu nasprotniku priti na misel, da sumniči brošuro na obe strani, nasprotniku, čegar svojstveno logiko in posebno ljubezen za protislovja občudovati smo že imeli priliko v zgorjenem razpravljanju.

Natolčnica „cezaropapizem“ ni posneta iz svetega pisma, iz konciljev in cerkvenih očetov; pojem te natolčnice v obče ni utrjen cerkveno, zato se nam je držati v tem pogledu ali etimologijo ali pa brez ozira na to, običajnega govorjenja.

Po etimologiji bi natolčnica cezaropapizem pomenjala prav za prav polno združenje papeške in cesarske, torej najviše duhovne in posvetne oblasti v rokah jedne osebe. Kot tako osebo pa bi ne bilo poštovati nobenega prejšnjih duhovnih knezov rimskoneškega cesarstva, tudi ne nobenega prejšnjih do srede tekočega stoletja nad Črno Goro gospodujočih duhovnih knezov (Vladyka), ker so bili vsi le preprosti škofje ali metropolit, vrhu tega so prvi v svoji lastnosti kot deželni knezi imeli cesarja nad seboj. Jedini, v rokah katerih se je združevala zakonito

nikomur ne podvržena najviša duhovna in posvetna oblast, so bili izključno rimski papeži do anektovanja cerkvene države po italijanskem kraljestvu, nastalem na njenih podrtijah. No v tem pomenu je utegnil jedva rabiti natolčnico naš častiti gospod nasprotnik, ker bi se bil drugače postavil v očitno nasprotje s katoliškimi shodi, ki so se izvrševali v najnovejšem času, in ko so izjavljali, da ponovitve posvetne suverenitete papežev, torej cerkvene države, ni samo želeti v interesu nezavisnosti cerkve, ampak da je naravnost potrebna.

Držati nam se je torej običajnega govora, po katerem se z natolkom „cezaropapizem“ razumeva navadno vladni sistem, po katerem se zlija cerkvena oblast v političko. Tak vladni sistem zasledujejo ljudje, ki poznajo samo površno zgodovino, se posebej njene vire, zlasti pa latinizatorji, ki mislijo nedostatek pristno katoliškega mišljenja zakrivati z očitno razodevanim sovraštvom proti Vstoku, latinizmu nepristopnemu, in ki menijo zasledovati tak sistem že v nekdanjem vstóčnorimskem ali grškem cesarstvu. Že začetnik v učenju zgodovine grškega cesarstva, takoj ko prečita tudi samo od cesarja Konstantina Porphyrogenita svojemu sinu o državni upravi dani nauk (de adm. imp.), spozna veliko, do čuda veliko merodavno oblast cerkve v grškem cesarstvu, jodino latinizatorji ne poznajo te oblasti ali pa je nočejo poznati ravno tako malo, kakor do XII. stoletja bivšo jednoto v veri zapadnih latinskih in germanskih, kakor grških, slovanskih in drugih vstóčnih narodov ter najožje odnošaje, ki so v tej dobi, z malo izjemami, bivali med rimskimi papeži in grškimi cesarji.*) Latinizatorji se

*) Sveti Gregor Veliki, ki je zasedel Petrov stol v dobi, ko je bil tudi Rim priklonjen grškemu cesarstvu, daje tem odnošenjem v svojem zgorej navedenem, njegovo veroizpovedanje obsežajočem obširnem listu izraz s tem, da se pritožuje o necerkvenih skrbeh, ki ga v Rimu tišče kot pastirja, katere s' rbi so take, da je večkrat sam negotov, opravlja li službo pastirja ali posvetnega dostojanstvenika. („Suscepto itaque pastoralis curae onere, cum cuncta haec et alia huiusmodi multa considero: video quod esse non possum, maxime quia hoc in loco (Romae), quisquis pastor dicitur, curis exterioribus graviter occupatur ita, ut saepe incertum fiat, utrum pastoris officium, an terreni proceris agat.“) Drug list Gregorja Velikega, v navedenem delu (Lib. IV,

malo brigajo za posledice, ki bi jih bilo, ako bi bile osnovane njih trditve, izvajati iz njih gledé na sklepe starih ekumenskih konciljev, kateri so zborovali vsi na Vstoku v bizantinskem cesarstvu, z večine celó v prisotnosti cesarjev in senata, kakor tudi gledé na delovanje one cele vrste svetih in odličnih papežev, ki so povzdignili nekaj po svoji avtoriteti imenovane koncilje v ekumenske koncilje in njih sklepe v zakone, za vso cerkev nenapadne; nekaj pa so iste zakone, kakor smo videli zgorej, poštevali kot podstavo katoliškega verouka, dà, primerjali so iste gledé na njih pomen celó z evangelji, poleg tega so bili k cesarjem v najožjih odnošajih.

No se ve da so nekateri latinizatorji med temi tudi naš častiti gospod nasprotnik, dasi pričinja s sumničenjem, da propagujemo grški razkol v obče, takó previdni, da tam, kjer porabljaajo specialno natolk „cezaropapizem“, sklicujejo se v najnovejšem času jedino na Rusijo, ker so njene cerkvene razmere za največi del njih čitateljev terra incognita. Ko bi oni razmere grško-vstočne cerkve v obče spravljali v zvezo s cezaropapizmom, kar se je takisto, toda brezvspešno, poskušalo v prejšnjih časih; dandanes bi se jim posmehovali ali pa jih razupili kot idijote, ko so pri nas cerkvene razmere Turčije in Egipta, kakor tudi Rumunije, Srbije, Črne Gore, Bolgarske, sosebno pa našega cesarstva malone obče znane. Kazali bi jim pač takoj na junaški upor, ki ga je pokazal episkopat srbski in bolgarski, ko je v najnovejšem času skušala posvetna oblast sezati na cerkveno polje, kazali bi na samostalno upravo zadev ravno grško-vstočne cerkve v vseh navedenih državah, in bi jedva opustili povdarjati, da je ta cerkev v državah, katerih vladarji so nekristijani, vzela v svojo oblast celó rzsodbo v civilnih prepirih svojih članov po rednem sodnem hodu.

Veliko nenevarniše je v članku, zlasti lastnega časopisa, o redko komu pri nas natančno znanih razmerah Rusije postavljati najčudniše trditve, kakor ravno odgovarjajo tendenciji člankovega pisca. Naš učeni gospod

cap. LXXV. epist. 34), do cesarja Konstantina, v katerem se pri-
tožuje o predrznostih Konstantinopoljskega patriarha Ivana in o
nepokornosti škofa Solunskega, ta list kaže brezdvombeno, da, v
tem, ko je pri prvi italijanski vojski (armadi) v Raveni poseben
blagajnik (sacellarius) uradoval v pokrivanje stroškov za isto
vojsko, je bil ta blagajnik za drugo vojsko v Rimu papež sam
in je bil poleg tega (najbrže zaradi pogostne praznote cesarskih
blagajnic) prisiljen, pokrivati tekoče vojskine stroške ravno takó
iz sredstev cerkve, kakor znatne darove, katere je bilo včasih
dajati nemirnim sosedom cesarstva (Longabardom). („Viginti autem
iam et septem annos ducimus, quod in hac urbe inter longo-
bardorum gladios vivimus, quibus quam multa ab hac ecclesia . . .
erogantur . . . suggerenda nonsunt. Sed breviter indico, sicut in
Ravennae partibus Dominorum Pietas apud primum exercitum
Italiae sacellarium habet, qui causis supervenientibus quotidianas
expensas faciat: ita in hac urbe in causis talibus eorum sacel-
larius ego sum.“)

nasprotnik, da navedemo primeren zgled, je utegnil razun
slovenskega narečja, ki se ga je naučil na očetovem
domu, prisvojiti si jedva drugo slovansko narečje, torej
utegne jedino v staroslovenskem in ruskem jeziku pisano
bogato cerkveno in posvetno književnost in dosledno raz-
mere ruske državne oblasti k gospodujoči grško-vstočni,
kakor tudi k ostalim cerkvam in verskim družbam ali
celó ne poznati ali pa ponajveč jednostransko iz izjav
nasprotnikov Rusije, oziroma grško-vstočne cerkve. To
ga pa vendar nikakor ne zavira, da bi ne mahal okoli
z natolkom cezaropapizma, in da bi ne kazal njegove
porabe za ruske razmere, dà, izključno za te razmere.
In to dela on, ako ga nočemo sumničiti, da išče pre-
tvezo času najprimerniše ovadbe, popolnoma mirno
in prijetno, jednako slepcu, disertujočemu o krasoti barev,
pač v preverjenju, da so tudi čitatelji „Rimskega kato-
lika“ slepi, to se pravi, da poznajo cerkvene razmere
Rusije ravno takó malo ali, ako možno, še manj, nego
on sam. To nam daje povod, da поближе pojasnimo te
razmere.

V Rusiji je pripadnikov katoliške cerkve, katero
ondi v razliko v narodu gospodujoče cerkve, katere se
zaznamuje kot „slavjanska“ *) ali naravnost kot „ruska“,
uradno pa kot „ortodoksno-katoliška“, imenujejo „rimsko-
katoliško“, 8% prebivalstva, torej blizu dvakrat toliko,
kakor protestantov in osemkrat toliko, kakor pripad-
nikov armensko-gregorijanske cerkve. Veselo nepretržno
množenje katolikov Rusije vrši se tako naglo, kakor se
rapidno množi prebivalstvo poljskega kraljestva, kjer so
glavni del katoliki; to množenje pa gledé na to, da
75 odstotkov skupnega prebivalstva, obsezujoči, torej go-
spodujoči ruski narod ne more drugače, kakor da deluje
asimilujoče uže vsled svoje množice, bi bilo jedva možno
misлити, ako bi bil ruski vladni sistem cezaropapistički.

Dejansko cesar Rusije nikakor ne vpliva na cer-
kvene zadeve svojih katoliških podanikov toliko, kakor
zakonito vplivajo na zapadu Evrope, kakor tudi na jugu
Amerike ne samo katoliški, ampak tudi protestantski
vladarji, in kakor so vplivali zlasti nekdanji kralji Poljske,
dasi je poslednje z ozirom na kraljestvo poljsko poštovati
kot neposrednje prednike ruskih carjev. Ako se poljski
škofje upirajo državnim zakonom, ako konspirujejo proti
državi, ali se celó očitno udeležujejo prekucij: porablja,
kakor se ume samo po sebi, tudi ruska jednako vsaki
drugi državi strogost zakona, in utegne se s tem pri
ozkih odnošajih, v katerih so škofje k papežu, poslabšati
razmerje državne uprave k Apostolskemu stolu samemu.
Ali nikdar je ni tirala Rusija do take brezobzirnosti na-
sproti papeški avtoriteti, kakoršno si je dovolil n. pr.
prvi francoski cesar v prvem desetletju tega stoletja,
kakoršna se dá konstatovati v Nemčiji iz Lunevillskega

*) To zaznamovanje je vsekakor pravilniše, ker, kakor znano,
v cerkvi ne samo Rusov, ampak tudi Bolgarov, Srbov in Hrvatov
se rabi izključno staroslovenski jezik.

miru (1801) in iz dekreta (1803), „Recessus“ imenovanega, ali kakoršna se je opotevano kazala v Španiji od l. 1834., in kakoršna je pa dobila na Portugalskem izraz od l. 1833. Razmere Rusije k papežu so torej tudi danes normalne, da, ako sodimo po javnem tisku, ki obrača svojo posebno pozornost na sedanje obravnave med Vatikanom in Rusijo, so te razmere naravnost prijazne, kar bi takisto ne bilo možno, ako bi slonel vladni sistem Rusije na cezaropapističskih načelih.

Pač pa se kaže, da naš častiti gospod nasprotnik, sledeč zgledu drugih latinizatorjev, zastopa prečudno misel, češ, da domnevni cezaropapizem Rusije se ne porablja za njeno katoliško prebivalstvo, kjer jedino bi imel pomen, ampak pristranski za rusko prebivalstvo, dasi se cerkev poslednjega razločuje od katoliške ravno po nepriznanju papeške avtoritete, torej se v pogledu na to pač ne more govoriti naprej o papizmu, bodisi v zvezi ali brez zveze z besedo „caesaro“ (pravilniše caesareo).*) Tudi je težavno umeti, zakaj bi pripoznano mogočni car, ako bi bila njegova tradicionalna zadača, zlivati cerkveno oblast v državni oblasti, delal izjemo na korist katoliški cerkvi, ker imamo ravno takó malo pravice misliti si, da goji on posebno ljubezen za to cerkev, kakor tudi da se boji vsled takega posezanja v cerkvene zadeve svojih katoliških podanikov, da bi morda ne povzročil vsaj neverojetnih zaresnih mednarodnih komplikacij. Nasprotniško misel vrhu tega oprovračajo odnošaji ruske cerkve k ostalim avtokefalnim grško-vstóčnim cerkvam, kakor tudi dejanske razmere, kakor so se razvile v Rusiji po njeni zgodovini.

To, da se je s pritrjenjem vseh grško-vstóčnih patriarhalnih sinod izločila ruska cerkev iz Konstantinopoljskega patriarhata, je napravilo rusko cerkev pač avtokefalno, to se pravi, nezavisno od Carigradskega patriarhata, oziroma je to postavilo rusko sveto sinodo na stopinjo s patriarhalnimi sinodami Carigrada, Aleksandrije, Antiohije in Jeruzalema. Ali ravno iz te jednako-stopnosti sledi, da ruska cerkev ne samo v verskih stvareh, o katerih ima po določbah grško-vstóčne cerkve soditi pravico samo ekumenska sinoda, ampak celó v stvareh obreda in v disciplini v obče, ne sme pristranski spremeniti ničesar, temveč je vezana na dotične kanone sedmerih ekumenskih konciljev. Ruska sinoda po takem celó v Rusiji ima v izvrševanje oblasti, kakoršna pristaja v katoliški cerkvi papežu, ravno tako malo pravice,

*) Patriarh Aleksandrijski ima pač od predavne dobe tudi naslov „papež“ (Papa), ki mu pa ne pade nikake prednosti pred ostalimi patriarhi, v vrsti katerih zaseda celó le tretje mesto. V obče se pogostoma rabi beseda „Papa“ (Papas) v vstóčni cerkvi v pomenu „oče“, torej namesto „πατερ“, mnogotero, zlasti nasproti svečenikom, in je dobila v slovansčini obliko „Pop“ ali „Papa“ (svečenik). V tej obliki je obče običajna celó pri rimsko-katoliških Hrvatih, posebnó kjer rabijo ti staroslovenski jezik pri službi božji ali so ga rabili nedavno, kakor tudi pri Rumunih. Ali, kakor se ume samo po sebi, o vsem tu ne more biti govorjenja.

kakor njej ekviparujoče (jednakostopne) vstóčne patriarhalne sinode v mejah svoje jurisdikcije; zatorej se v grško-vstóčni cerkvi v obče in v ruski avtokefalni partikularni cerkvi posebe more govoriti o papizmu v obče ali celó o cezaropapizmu toliko manj, ko bi vsakatero posezanje posvetne oblasti v čistocerkvene zadeve moralo povzročiti prekoračenje področja sinode in dosledno razkol v grško-vstóčni cerkvi, h kateremu ruska cerkev, kakor uči zgodovina, doslej ni dala nikakega povoda.

Veliko spoštovanje, katero uživajo ruski cesarji pri svojih podanikih brez izjeme, torej tudi pri najviše postavljenih ruskih škofih, utegnejo različno soditi na zapadu; na vstoku je to umevno samo po sebi, in zlasti ruska cerkev ima do cela vzrok, da ne izpodkopuje tega spoštovanja, ampak povzdiguje.

Saj je cerkev do XIII. stoletja zavirala razpad v mnogo kneževin razdeljene Rusije: z jedne strani je amalgovala na neizmerno prostrani zemlji raztresene in poprej pod raznimi imeni znane slavjanske narodne mase, za kar je bil njen trdno zložen jednotni organizem kakor vstvarjen; z druge strani pa je med pojedinimi prepirljivimi knezi nepretržno z vspehom igrala ulogo posrednika, kar se ji je moglo posrečiti jedino vsled avtoritete, podprte z grško omiko. Nato sledivšemu mongolskemu gospodstvu, kateremu so bili podlegli ruski knezi in so bili prisiljeni služiti, se je vspesno upirala jedino cerkev, katera si ni dala kratiti svoje imenitosti ter je oživljala upadši pogum svoje črede in ga naposled umela zanetiti takó, da se je polomilo tuje gospodstvo. Nepretrganim naporom cerkve, katera je v ta namen sklenila preložiti celó svoje središče iz Kijeva v Moskvo, ima se Rusija zahvaliti, da so se mnoge ruske oddeljene kneževine polagoma združile v rokah Moskovskih knezov, poznejših carjev, in so se torej izpolnila preduslovja, katera so omogočila razvitje današnje sile Rusije. S kratka, Rusijo naj si ima še toliko zahvaliti se nesporno tudi modrosti svojih vladarjev, je v poslednji analizi poštrevati kot tvorbo ruske cerkve, kakor se je splošno pripoznavalo in poudarjalo nedavno ob praznovanju spomina pokristijanjenja njenega.

Ta, kakor rečeno, obče pripoznani obči pomen ruske cerkve, cesarji, ki tradicionalno dobivajo s cerkvenim maziljenjem svoje posvečenje, poštrevajo s tem, da branijo in varujejo cerkev in njena prava, zajedno za gmotne njene potrebe podeljujejo iz državne blagajnice doneske*) ko se te potrebe ne pokrivajo ne v krajnih dotacijah, ne v doneskih, katere podeljujejo sinode iz cerkvenih sredstev. Ruska cerkev torej, kakor rečeno, ima povsem vzrok, gojiti čustvo spoštovanja do carja, katero je sama vcepila svoji čredi, in s tem utrjevati mesto Rusije kot velevalsti, torej takó rekoč svoje lastno delo, zlasti ko s

*) V dopolnjenje krajnih dotacij je na pr. leta 1887 donesla sinoda iz svojih (cerkvenih) sredstev samo 6,162.438, državna blagajna pa 10,946.509 rubljev.

tem zajedno zadoščuje zapovedi evangelja „Dajte cesarju, kar je cesarjevega“, vrhu tega varuje nadaljni obstanek dejanskega stanja, kateri ji zagotavlja kar najbolj možno svobodno, torej uspešno delovanje.

Da moremo primerno ocenjevati te razmere, je dovolj pokazati na to, da ni v Rusiji nikakega ministerstva bogočastja, ker področje sinode se razšira tudi na njegove agende, za zadeve bogočastja razmeroma po malem zastopanih pripadnikov ostalih verskih zadrug pa popolnoma zadoščuje oddelek v ministerstvu za notranje posle. Nezavisno od državnih gospodk opravljajo svojo službo škofje s pomočjo svojih presbiterij ali konzistorij v njim odkazanih škofijah; nezavisno od državnih gospodk razsojuje sinoda v zadevah, presežajočih področje metropolitov, nadškofov in škofov. K tem zadevam spadajo zlasti tudi imenovanja, oziroma potrjevanja onih cerkvenih organov, ki se imenujejo pri nas kanoniki, prošti, opati (igumeni) ali nadopati (arhimandriti). Jedino ako gre za doneske iz državnega zaklada, za ustanovljenje novih škofij, oziroma za premembo mej bivajočih škofijskih pokrajin, ali za imenovanje škofov, nadškofov ali metropolitov,* potrebujejo sklepi sinode cesarskega potrjenja, in se, kedar gre za imenovanje škofa, predlagata cesarju celó dva odbranca v izvolitev s prošnjo, da zaukaže jednemu teh, da sprejme izvolitev, ki ga je za dela.**)

In nasproti dejanskim razmeram govori dr. Mahnič o cazaropapizmu v Rusiji in le v Rusiji gospodujočem, dasi bi imel vedeti kot doktor in profesor bogoslovja, da še celó v Rusiji samo z jednim milijonom vernikov zastopana armensko-gregorijanska cerkev uživa samostanost, katera ob volitvi njenega poglavarja nikakor ne zavira stekanja Armencev z volilno pravico celó iz tujih držav.***) Katolik, ako ne spada k latinizatorjem, ima do cela vzrok, brez predsodka predočevati si dejanske cerkvene razmere Rusije, zlasti ko je bila, kakor znano, ruska cerkev, katera je kljub razkolu, nastalemu pod Carigrajskim patrijarhom Mihaelom (Cerularius) nadaljevala odnošenja z Rimom do postavljenja latinskega Carigraja-

*) Metropolitni imajo v Rusiji višo stopinjo, nego navadni nadškofje, ker oni pomenja izraz „metropolit“ isto, kar pri nas izraz „primas“.

**) Ta navada izvira iz misli, da škofovska služba je težko breme, kateri se radi odtegujejo.

***) Armensko-gregorijanska cerkev, izjave katere, dane v najnovejšem času od najpristojniše strani, kažejo, da se je prav za prav ločila jedino vsled krivega umetja, razločuje se dandanes od ruske in grško-vstokne cerkve v obče prav za prav samo še v stvarih discipline, katere pa se drži nenaravno, ker je poštovati njenega v Rusiji prebivajočega občega, zatorej „Catholicos“ imenovanega patrijarha ob jednem kot nacionalnega poglavarja vseh v raznih državah bivajočih Armencev. V tem tiči tudi vzrok, zakaj niso Armenci podrejeni ruskim cerkvenim gospodkam, temveč celó raztreseno med Rusi nahajajoče se armenske župnije armenskim škofom in dalje „Catholicu“, ne pa ruski sinodi. To razmerje je takošno, kakoršno je pri naših katoliških Armencih Galicije, in celó pri katoliških Rusih in Rumuncih, nekoliko celó pri cirilometodijskemu obredu pripadajočih Hrvatih našega cesarstva.

škega patrijarha, potem pa je ista ruska cerkev po svojem zastopniku (metropolit Isidor) na Florentinskem koncilju najuspešniše delovala za izvršbo zopetnega zjedinenja cerkva, in potem ko se je isto porušilo po spletkah latinizatorjev, je ona ponovila konec XVI. stoletja isto unijo in se je nekoliko (v našem cesarstvu) še vedno drži, kjubu težkega boja, ki ga ji nakladajo latinizatorji in polonizatorji. V Rusiji se je posrečilo latinizatorjem unijo z Rimom uničiti v tretjič s tem, da so polagoma odgojili duhovščino, služečo jedino poljskonacionalnim interesom, jedva večšo čitanja slovanskih cerkvenih knjig, ki je torej do cela odtujila ruskemu narodu, duhovščino z večine poljskega rodu; in kljub temu se celó v tej Rusiji še vedno oglašajo važni glasovi, kateri izražajo hrepenenje po zopetnem združenju z Rimom, in še med narodom na kmetih je še gorečih pristašev.

Za vse to, kakor tudi za ravno sedaj izvršujoče se obravnave med Rusijo in Apostolskim stolom, katerih obseznosti ne smemo podcenjevati, se pač latinizatorji čisto nič ne brigajo, ki so od nekdanj poznani v stvarjanju kot šušmarji, v podiranju pa kot mojstri. Našemu častitemu gospodu nasprotniku se zdi torej primerno tam, kjer govori v svojem članku „Rimskega katolika“ o Rusiji in njeni cerkvi (pag. 294), povdarjati jedino odreveneli razkol grški in smrtno sovraštvo proti rimskemu katolicizmu, s katerim se neki odlikuje grški vstok.*). Ni nas misel, to po najmanj času neprimerno izražanje presojevati kritički; poštujemo to kot izvor neukrotne strastnosti in pohlepnosti dr. Mahniča, da bi se pokazal kot gorečnik za katolicizem ali celó kot čuvaj njegov; naj bi bil vendar iz velikega števila ruskih cerkvenih časnikov zaznamoval vsaj jednega, na čegar vedenju misli, da bi mogel on utemeljiti svojo gorenjo trditev.

Mi in drugi zasledujemo namreč v ruskih novinah tudi nasproti katoliški cerkvi dostojno vedenje, katero bi moglo piscu članka „Rimskega katolika“ služiti naravnost v posnemanja vreden zgled, ako ni posebe gledal nato, da bi, jednako drugim latinizatorjem, umetno razširil propast cerkvenega razkola. Dokler torej naš častiti gospod nasprotnik ne navede vira, o katerem meni, da more ž njim utemeljiti svojo trditev: imamo pravico misliti, da je tudi to trditev, kakor navadno, ulovil v zraku ravno takó, kakor trditev, da je v ruski cerkvi cazaropapizem dogmat,**) kateri bi mi neki radi udomačili med Slovenci.

No mi smo dokazali že zgorej, da ravno v ruski cerkvi je izključen cazaropapizem. Temu dokazu nimamo

*) Namesto izraza „smrtno sovraštvo“ mogli bi mi rabiti prav za prav tudi izraz „smrtni hudič“, ker v članku „Rimskega katolika“ rabljeni besedi „smrtni črt“ dovoljuje rabljenje obeh izrazov.

**) Dr. Mahnič postavlja cazaropapizem z vso zaresnostjo kot dogmat ruske cerkve, kajti njegove besede pag. 293 „To dogmo bi radi vtepli Slovincem v glavo“ ne puščajo nikakega dvoma.

mi dodati ničesar, in prepuščamo slavo, da je našel nov specifiško ruski dogmat, radi našemu častitemu gospodu nasprotniku; vendar ne moremo si kaj, da bi ne obračali njegove pozornosti na okolnost, da bi bil mogel bolj ali manj uspešne poskuse za udomačenje takó imenovanega cezaropapizma lahko napraviti v drugih državah, ako mu ni bilo izključno do časa primerne ovadbe, in da bi mu pri tem izbor med katoliškimi in nekatoliškimi državami, dà, celó pojasnilo prvih dotičnih poskusov bilo moglo biti lahko, ne da bi prišel z občeznanimi dejstvi v nasprotje.

Med bolj protestantskimi državami, da navedemo klasiške zgled, mogel bi bil pokazati zlasti na mogočno državo, v kateri se je vnel takó imenovani kulturni boj („Culturkampf“), in ki ni nikakor še izbojevan do cela, ali na Anglijo, kralj katere je zakonito pripoznan tudi kot poglavar cerkve. Med katoliškimi državami bi bil mogel po vrsti navesti celó latinska kraljestva, brezozirnega postopanja katerih nasproti poglavarju in institucijam katoliške cerkve v obče mi sicer nismo razpravljali zgorej, vendar pa omenili, in bi bil mogel navrstiti istim še celó nekdanje malo sicilijansko kraljestvo, ne da bi bil zadel ob osnovano protislovje. Iz časov prvega rimskonemškega cesarja Karola Velikega in njegovih naslednikov, sosebno Otonov, ki so bili toliko predrzni, da so celó nastavliali in odstavljali papeže, bi bil mogel pojasniti prve poskuse za udomačenje cezaropapizma in njih posledice, za kar bi mu ne bilo nedostajalo zgodovinskih podatkov in celó listin, torej verodostojnih svedočev v nadobilici.*) V resnici bogato polje za diser-

*) V kakem razmerju zavisnosti so bili organi cerkve, celó koncilji Nemčije k cesarju Karolu Velikemu, kažejo na primer akte Mogunciškega (Mainz) koncilja od leta 813, katere se sporočajo v koncilijarskem zborniku Fr. Laurentius Saurius Carthusianus. Coloniae Agrippinae MDLXVII tom. III. pag. 285 sg. Ne gledé na sklepe koncilja, med katerimi oni, ki zaokazuje podeljevanje krsta po rimskem obredu enakomerno v vseh škofijah (tedaj še Parochiae menovane) Nemčije, povdarja izrecno, da je dobil ta sklep obliko po svetem opominu (sancta admonitio) cesarjevem (pag. 286): je sosebno jako poučna Praefatio, katero je čitati na prejšnji strani 285, to je list, v katerem očetje koncilja prosijo za potrjenje svojih sklepov od cesarja; zato naj sledi tukaj začetek in konec tega lista.

Začetek se glasi: „In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti: Gloriosissimo et Christianissimo Imperatori Carolo Augusto, verae religionis Rectori ac defensori s. Dei Ecclesiae, una cum prole sua, eiusque fidelibus vita et salus, honor et benedictio cum victoria sine fine mansura. Almificae Reverentiae Vestrae patefacimus nos humillimi famuli ac missi vestri, quia venimus secundum iussionem vestram, convenimus in civitatem Moguntiam . . . Tum vero considerantes in claustris basilicae S. Albani martyris Christi, consensu voce gratias egimus Deo Patri omnipotenti, quia S. ecclesiae suae tam pium ac devotum in servitio Dei concessit habere Rectorem, qui suis temporibus sacrae sapientiae fontem aperiens, oves Christi indesinenter sanctis reficit alimentis, ac divinis instruit disciplinis, christianumque populum indefesso labore amplificare conatur, hilariterque Christi honorat ecclesias ac de fauce diri draconis multorum animas studet eripere et ad sinum

tacijo, in bi bila ista zajedno odstranila za svečenika jedva ravnodušni sum, kakor da bi bil naš častiti gospod nasprotnik namerjal v svojem članku „Rimskega katolika“, kateremu sam nadevuje učenost, dà, celó dogmatičsko barvo, samo na časa primerno denunciacijo.

Pač se z nasprotniške strani umeva drugače pojem cezaropapizma, in to pojmljenje bomo imeli še priliko pojasniti pobliže; tukaj zadoščuje završeni dokaz, da cezaropapizma v zmislu, kakor odgovarja in se opredeljuje po obči rabi govora, je ponajmanj iskati v Rusiji, in dà sosebno mi ne moremo na njem ali celó na pohlepčnosti razširiti ga. Z druge strani je tukaj običaju govora posneto razumetje bistva cezaropapizma, katero stremljenje namerja povečati avtoriteto države, sosebno državnega poglavarja, dà, raztegniti celó čez mejnike državnega življenja, zaradi tega posebne važnosti, ker onega, katerega obdolžujejo cezaropapističskih načel, torej gorečnosti za povzdigo avtoritete države ali prav za prav državnega poglavarja, po pameti ne morejo ob enem sumničiti demokratsko-revolucionarnih tendencij, zlasti

*S. matris ecclesiae revocare, atque ad gaudia paradisi et ad regna coelestia omnes communiter invitare, sanctaque sapientia sua devotissimo studio caeteros reges terrae transcendens. Incipientes igitur in nomine Domini cum communi consensu et voluntate tractare pariter de statu verae religionis, ac de utilitate et profectu christianae plebis convenit nobis de nostro communi collegio clericorum seu laicorum tres facere turmas sicut et fecimus.**

Konec se glasi: „De his tamen omnibus valde indigemus Vestro adiutorio atque sacra doctrina quae et nos ingiter admoneat atque clementer erudiat, quatenus ea, quae paucis subter perstrinximus capitulis, a Vestra auctoritate firmantur, si tamen Vestra Pietas ita dignum esse indicaverit: et quicquid in eis emendatione dignum reperitur, Vestra magnifica imperialis dignitas iubeat emendare, ut ita emendata nobis omnibus et cunctae christianae plebi ac posteris nostris proficiant ad vitam et salutem, et ad gloriam sempiternam, vobisque inde merces, honor et laus, et benedictio ac beatitudo permaneat in omnes aeternitates saeculi. Amen.“

Ta je vsak komentar odveč. Od cesarja sezvani koncilj sklepa sklepe v zmislu svetih opominov cesarja, katerega pozdravlja kot Rektorja prave vere, potem ga postavlja kot Rektorja svete cerkve, ki, odpirajoč vir svete modrosti, oživlja čedo Kristovo s sveto hrano in poučuje v božjih naukih. Ker pa ni izključena možnost, da sklepi koncilja vendar ne odgovarjajo popolnoma nazorom cesarja, kateremu se predlagajo v potrjenje: prosijo očetje koncilja, ki priznavajo, da ne morejo pogrešati cesarskega zdravega nauka in pouka, ob enem za morebiti potrebno popravo svojih sklepov, da bodo isti v svoji iz cesarske polnomoči spremenjeni obliki kot zveličevalna norma služili njim samim in skupnemu krščanskemu ljudstvu kakor tudi potomstvu! Papeško potrjenje, pouk ali drugačna ingerencija v stvareh vere in cerkvene discipline je imel koncilj v pogledu na povdarjano sveto modrost cesarskega Rektorja prave vere in cerkve, kakor tudi v pogledu na naglašano „imperialis dignitas“ in „auctoritas“ Karola Velikega pač za popolnoma odveč.

Da je postalo pod Otoni in njih nasledniki še hujše, dà, celó tako hudo, da so mogli rimsko-nemški cesarji porabljeni koncilje svojevoljno celó v odstavljanje papežev, ako so imeli ti jednako Gregorju VII. pogum nastopiti proti zlijanju cerkvene v državno oblast, pač ni potreba še le posebnega dokazila.

ko obsežajo te po obče sprejetem običaju govora pomanjšanje, ako ne celó odstranjenje avtoritete države in njene glavarja, torej so popolnoma nasprotno cesaropapističkim načelom. Prečudno nasprotniško razumetje izraza „demokratsko-revolucionaren“, katero si takisto

pridržujemo pojasniti spodej, nas tukaj, kjer nam je poštovati občo rabo govora, nikakor ne zavira, da bi ne opozorili na to protislovje našega v protislovjih zibajočega se gospoda nasprotnika.

† Ivan Kukuljević Sakcinski.

Od onih malo listov, kar še zeleni na ilirskem stebelu, zopet je padel jeden in to najlepši list: 1. avgusta t. l. se je preselil s tega sveta Ivan Kukuljević, veliki župan v pokoju, predsednik „Matice Hrvatske“ in arheološkega društva, častni član jugoslovanske akademije in član mnogih učenih zborov.

Povest hrvaškega preporoda ne more se pisati, da se ne spomni zaslužno ime Ivana Kukuljevića — tako je globoko sezala njegova delavnost v razvitek hrvaškega naroda. Tu samo nekoliko markantnih njenih črtic.

Ivan Kukuljević se je rodil 29. maja 1816. l. v Varaždinu, nauke gimnazijalne in pravoslavne pa je završil v Zagrebu. Vsakemu človeku je prirojena ljubav domovine; samo jo je treba v njem prebuditi, in temu dojde, soseben v mladeniču duhovitem, kakoršen je bil naš Ivan, jedna iskra, in vsplameni. To iskro je prejel od svojega očeta Antona, vrhovnega šolskega nadzornika v Hrvaški, in ona je v njem zavzela toliko rodoljuben ogenj, da je že kot mladenič od 18 let počel pevati hrvaške pesmi, katere čitamo v Gajevi Danici, in v 20. letu je bil sestavil prvo izvorno hrvaško dramo „Juran i Sofija“, prvi narodni igrokaz, igran v tedanjem nemškem zagrebškem gledališču leta 1837., in leta 1838. tiskan v Zagrebu.

Kukuljević je uže ob početku Gajevega podjetja okoli hrvaškega preporoda gorel s svojo dušo zanj; v tem ga ni zavirala niti oddaljenost od domovine, ker je bil od l. 1833. sprva član kraljevske telesne straže, potem poročnik v pešnem polku, nameščenem v Italiji; i ondi je našel priliko širjenja hrvaškega rodoljubja. K istemu polku je došel i Peter Preradović iz vojniške akademije, ali odtujen v vsem svojem rodu in jeziku, kakor tudi še dandanes z žalostjo gledamo isto posledico odgojevanja v tej akademiji. Kukuljević se ž njim sprijateljil in dovede ga v ilirsko kolo — to je njegova prva velika zasluga za napredek hrvaške knjige, ker vsakdo vé, kaj je bil Hrvat Preradović.

Naš Ivan je bil človek odločen, in mu je do smrti ostalo dosta vojniške osornosti; ali ni bil bojevit: izstopil je iz vojske in kmalu je postal županijski podbelažnik v Varaždinu.

Odslej je posvetil vso svojo moč književnemu i političnemu razvitku svojega naroda. Razun pesmij in člankov, tiskanih v Gajevih novinah, skušal je prepevati v vseh strokah pesništva, in plode svojega peresa je pri-

občil v 4 zvezkih, tiskanih od l. 1842.—1847., in tedanja mladina je radostno pozdravljala ta dela hrvaškega peresa; kajti žalibože teh plodov je bilo tedaj še vrlo malo.

A nastali so časi, ko je i našega Ivana čakal drug posel kakor pesem: navali Madjarov na hrvaška prava in hrvaško narodnost so bili vedno okrutniši, a branitelj malo, premalo; ali v prvem redu je bil vedno Ivan Kukuljević: v vseh skupščinah županijskih in saborskih, v katere je došel kot načelnik, orila se je njegova beseda, vmemljiva, gromovita, katera je pretresala duhove in vrlo često (pogostoma) odločevala odločbo skupščine. Sprva je naš Ivan besedel po tedanjem uzakonjenem običaju latinski; ali kmalu odvrže okove običaja in uvede v hrvaške dvorane besedo hrvaško, pa ni miroval, dokler se mu naposled l. 1847. ne posreči ukloniti vse zapreke ter napotiti hrvaški sabor, da proglasi hrvaški jezik kot služben jezik.

Za onih dob bil je Kukuljević ljubimec mladine, morda najpopularniši človek v Hrvaški. To pa je on tudi z besedo in dejanjem zaresno zaslužil. L. 1848. se je svojemu narodu še bolj prikupil; kjer je bilo razobesiti hrvaško zastavo, tam je bil naš Ivan, ki je prvi stopal na politiško poprišče. Zato je bil tudi jednoglasno izbran od sabora za deželnega arhivarja. Ko pa so se izjalovile hrvaške nade, ter je odzvonilo hrvaškemu političnemu življenju, lotil se je z vso močjo raziskavanja hrvaške prošlosti, koje polje je tedaj pri Hrvatih bila še pusta ledina. Da ne bode sam in da vstvari nekako središče za književne delavce, osnuje „društvo za jugoslavensku poviest“, in v njegovi „Arkivi“ je priobčil polno tega, kar je bilo podobno, razsvetljevati pojedine točke hrvaške prošlosti. Razun premnogih knjig in razprav, katere je obelodanil kot arhivar, sta dve deli od neizmerne cene, s katerimi je obseg hrvaško književnost in je svoje ime proslavil, namreč „Glagolski spomenici“ i „Jura regni Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae“; obe ti deli sta od neprecenjene znamenitosti za hrvaško politiško in književno povest.

Povratkom ustave je bil naš Ivan povišan na čast velikega župana Zagrebškega; ali županoval je samo kako leto; ker baronu Rauchu zdel se je tak narodnjak, kakoršen je bil naš Ivan, nevaren; on ga torej odstrani in posadi na njegovo stolico svojega človeka.

Kukuljević se umakne v privatno življenje; ali ne da bi bil brez posla, ampak da začne svoje književno

delo. Malo po malo ga zapušča tudi prvotna politična energija, naposled obesi politiko na klin in loti se s pomlajeno silo književniškega peresa, v katerem delu ga je dotekla tudi smrt. Upravo (ravno) sedaj se tiskajo njegovi Spomenici (napisi) v kraljevini Hrvatskoj v posebni knjigi in njegova „Regesta documentorum regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae saeculi XIII.“ v XXI. knjigi „Starina“ jugosl. akademije. Še do zadnjih dnij je pisal in izvrševal korekturo navedenim delom. Bil je dosleden, kakor malo kateri drug Ilir.

Ivan Kukuljević ni si nakopičil na polju patriotizma nikakega bogastva; temveč je moral prodati svoje priljubljeno „Tonimir“ zagrebškemu prestolnemu kapitolu in svojo veliko knjižnico „jugoslavenskoj akademiji“; ali narod hrvaški prav pravi, „da je bolji dobar glas nego zlatan pàs“; dober glas pa spremlja ga v grob in preko groba. Česa mu bo še več? Lepo peva P. Stoos: „Kruna trune (vlada), tati zlato Često kradu, al nad

svime (vsem) Viekom svietu je poznato S djelâ slavnih slavno ime!“ Takošno slavno ime pridobil si je tudi naš Ivan; ono se bo spominjalo dično, dokler bode nad hrvaško zemljo solnca in meseca.

Takó „dr. B. Š. v „Viencu“ od 3. avgusta t. l., po katerem smo posneli te črtice. „Србобран“ (Srbobran) tudi od 3. avgusta t. l. pravi o Kukuljeviću med drugim: „Pokojnik je iz kola onih Ilirov, koji so se negda radi družili z vsemi znatnišimi srbskimi književniki, ter se od njih učili poznavati i ljubiti i srbsko književnost i srbski narod, čegar prava in želje je pokojni Ivan Kukuljević v predzadnjem saborskem triletju, ob priliki saborske razprave o srbskem zakonu, bratski zastopal in z odkritosrčnostjo svojo javno priznal, da so se hrvaški književniki v narodnem in književnem jeziku naučili od srbskih književnikov. Mir pepelu tvojemu in slava ti, veliki pokojniče, koji si svojo domovino žarko ljubil in v njej hrvaški in srbski narod!“

Ignacij.

Slika iz zapadne Prusije. Iz poljščine preložil — kl—.

(Dalje.)

Maša bila je končana, duhovnik je opravil še žalobne obrede. Potem je šel s štolo pred cerkev, opravil molitve, pokropil krsto in posul na pokrov perišče prsti, voz se je premaknil k pokopališču, kjer je nad odprto mogilo čakal uže grobar z lopato in z vrvmi v roki. Začela se je peti pesem „Pozdravljena kraljica“, pa so se izpo-tegnili izpod krste drogi in spustila se je nizdol. Razlegal se je gluh lopot grud, udarjajočih ob pokrov, katere so metali navzoči v jamo. Grobar pa je z jednim zamahom lopate cèle lavine prekopane zemlje jel valiti v grob, torej je lopot grud postal čedalje tiši, pokrov, ki je oddaljeval Elizabeto na večno od sveta živečih, postajal je čedalje debelejši. Andrejeva je preklečala na pokopališču, dokler na prostoru, kjer je bila Elizabeta dana nazaj materi zemlji, ni začel naraščati nagrobni griček.

Vstopili so v krčmo. Žid krčmar je ošabno gledal po prišlecih. Andrejeva bila je uboga vdova, a slivniški ljudje bili so znani po svoji treznosti po vsej okolici in vsled tega tudi najslabeje zapisani pri krčmarjih. Zastavka bila je kratka. Andrejeva, kar je imela, je ob času Elizabetine bolezni prodala, torej ji mimo za četrt litra žganjice in par suhih žemelj ni dosti ostalo. Toda sedaj niti ni mislila na to, koliko je ostalo. Jediní predmet, okolo katerega so se vrtele vse njene misli, predstavljal je Ignacij. Ignacij ji ni dal pokoja. Nekaj jo je tako nekako odrivalo z mesta, le da bi ga kot najpoprej ugledala. Blažejeva je dosti trpela z njim, predno se je vrnila Andrejeva. Prenesen v tuje stanovanje, ni

znal si dati mirú ter je neprestano plakal. Toda ko se je prikazala na pragu izbe Andrejeva, stegnil je proti njej obé roki, odprl usta, kjer so bili videti četirje beli zobíči, in je molil na poljub. Andrejeva ga je pritisnila k sebi in pokrila s poljubci.

Odslej je postal Ignacij neodtržen del njenega bítstva. Ko je bila domá, ni imela mirú, ako ni videla Ignacija poleg sebe; ako se je na dalje časa kam napotila prepustivša Ignacija v skrbí kovačice Matevžke ali kumice Blažejeve, bil je Ignacij zopet neločljivi tovariš njenih mislij. Za to ljubezen poplačeval ji je otrok z jednako prísrčno naklonjenostjo. Kmalu se je naučil hoditi in po svoje govoriti. Ko se je Andrejeva vračala domú, pa je s klicem „babica“ hitel ji nasproti in ji roke molil. Andrejeva ga je vzela na roké ter ga ob-sipala s poljubi, in srcé je v njej kopnelo.

Na takov način minula so blizu tri leta od Elizabetine smrti, in njen spomin jel je ugaševati med živimi. Andrejeva je le redko imela priliko misliti nanjo; ščerbínjo, katero je napravila smrt z odtrganjem možá in hčerke v njenem srcu, zavzel in napolnil je Ignacij. Andrejeva je na óni sv. maši pred podobo žalostne Matere božje obljubila v srcu, da mu hoče nadomeščati očeta in mater. Kljubú svojim petdesetim letom bila je še krepka in delavna. Prati je znala, kakor nobena druga, a v kuhinji, ako se je pripetilo kaj nenavadnega, se je kaj prilegala. Pred vsem pa se je bilo možno brezuslovno zaupati na njeno odkritosrčnost in poštenost. Takó ji

tudi dela nikdar ni nedostajalo. Žalostni nasledki Elizabetine bolezni jeli so se celiti, in kočja Andrejeva je bila znova taka kakor prej, vsa snažna in redna.

Ignac je rasel in se razvijal pod paznim očesom svoje babice, da se je bilo kar čuditi. Naučil se je tekati in govoriti. Obleden svojemu stanu primerno, čisto in priležno, hodil je za njo na dvor in polje. Vsi so ga radi imeli. Pa je to tudi zaslužil. Ne zgolj priimek „sirota“ vzbujal mu je med ljudmi sočutje, marveč bil je tudi v ostalem kaj simpatičen dečko. Na unanost bila je to zvesta slika svoje matere. Njegove kakor plavice modre oči imele so baš tisti izraz miline in razumnosti, kakor pri ranjki Elizabeti; njegovo drobno, belo malone prezorno ličice, njegova gibčna, nežna postava, delale so ga, kakor so rekali v Slivnici, kakor okopane po materi. Vkupno s temi telesnimi predmeti poddedoval je po svoji roditeljici nekaj pojav melanholije, ki se je videl v vsem njegovem ravnanju. Ignacij se je kaj rad prepuščal lastnim mislim. Večkrat sedeč na pragu bajte, obračal je v svojih drobnih prstih z zemlje dvigneno šibico, toda na očeh mu je bilo moči videti, da mu je misel bila nekje daleč proč od predmeta, s katerim se je zabaval.

„Babica“, oglasil se je naglo, kakor budeč se iz sná, „je-li bila moja mati velika?“

„O, takó, vélika, moj Ignacek, velika; malone celó večja nego tvoja babica“, odgovorila je Andrejeva.

„Ali bodem tudi jaz velik?“

„O, takó, tudi ti bodeš velik, nemara večji, nego je bila tvoja mati.“

„Ali pa veste, kaj storim, ko bom velik?“

„Kaj storiš, ko boš velik, zlati moj Nacek?“

„Evo, imel bom dolg bič in četiri konje, kakor naš Franek, in popeljem vas v steklenem vozu v cerkev, kakor Franek vozi našo gospódo v cerkev.“

V tem času je Andrejeva popustila delo in pohitela k Ignaciju, vzela ga na rokó, plakala od veselja, poljubovala in znóvič plakala. Vez med njo in Ignacijem postajala je čedalje močnejša.

II.

Med tem so nastale na svetu čudne reči. Od urada prišel je ukaz, iz Slivnice in drugih vasij začeli so goniti ljudi k županom in začeli pisati z njimi dolge zapisnike: kje se je kateri rodil, kakó dolgo so užje tukaj, pri kom služijo, s čim se ukvarjajo itd., začeli so jim temeljito opisavati nos, oči, lase rast in lepoto. Ljudje slutili so nekaj nedobrega, toda kaj bi imeli poméniti vsi ti opravi, v tem se njih misli niso strinjale . . .

Zagónetka se je v kratkem razjasnila. Iz Berolina došel je ukaz, da se morajo vsi ruski podložniki poljskega pokolenja brez razločka spola, stanú in starosti izgnati čez mejo pruske monarhije. V Slivnici je blizu tretjino ljudi ta ukaz kaj neugodno dirnul.

Prešlo je nekoliko tednov. Bil je prazničen dan za Slivnico. Župnija medjanovska, v katere sklad je pripadala tudi Slivnica, je na praznik škupulirske matere božje slavila posvečenje svoje cerkve, kjer je bila tudi znana božja pot. Andrejeva bila je prednica v bratovščini sv. rožnega venca, torej pri slovesnem tem sprevodu in pri veliki maši nikakor ni smela izostati. Toda še dosti rano vrnila se je domú. V Medijanovem se v tem letu življenje pred (opravi) in po opravi ni razvilo, kakor navadno. To progonstvo zadelo je veliko ljudi, mnogi izgubili so najbliže sorodnike, prijatelje in sosedé, preproga žalosti zakrivala je vseh srcá. Vročina bila je tega dné huda, gnječa v mali cerkvi tudi ne manjša. Andrejeva je torej domá, spustivši rokó na kolena, sedela in dremala. Dveri v vežo bile so odprte. Ignacij zabaval se je na vrtu. Andrejeva prinesla mu je z božje poti iz medene potice uro v žoltem papirju na traku in glinasto piščalko v podobi petelina. Tekal je torej po vrtu in neusmiljeno žvižgal. V tem je pes Burek, čuvajoč, pred okná zaletel se na svoji verigi in začel besno lajati. Ob enem je tudi Ignacij, bled in zasopljen, z očevidnim znakom strahú, vpadel v izbo in pritiskajoč se k babici, skril svojo jasno glavico v njeni prepasnik. Andrejeva še ni imela časa se spametiti, ko se je prikazala med vrati bliščeča postava žandarja.

„Morgen!“ rekel je žandar, postavljajoč v izbin kot poleg peči svojo puško.

„Vak dober duh hvali Bogá!“ zablebetala je Andrejeva in si mencala oči, ne verujoč, ali se ji mari ne sanja.

Bil je to domači žandar Fritz Fritz, ali po pravem Vojtek. Bil je namreč Poljak, rojen v Varmi, toda ponemčen popolnoma po šoli in po dolgoletni službi pri vojaki. Imena Poljak se je na vso moč branil. Toda govoriti je vendar znal poljski in, izvleksi izpod pazduhe debel „notes“, ozval se je k Andrejevi v dosti čisti poljščini.

„Vi ste Neža Banasiak, kaj ne?“

Pod Andrejevo zadregetala so kolena, kakor bi imela najteže zločinstvo na vesti in nasloniti se je morala ob mizo, da ni padla. Jedva je imela dosti moči, da je zajecjala:

„Takó je, Neža Banasiak iz hiše Navrocik, žena pokojnega Andreja. Moj oče . . .“

„Dosti!“ pretrgal ji je žandar besedo.

„Najbrže imate tukaj pri sebi nekega poljskega ubežnika.“

Andrejevi je v očeh zatemnelo . . .

„Najslajši moj Jezus!“ zaklicala je čez nekaj časa osupnena. „A odkod bi se imeli vzeti tukaj ubežniki? Moj ranjki mož je umrl pred petimi, moja hči Elizabeta pa pred tremi leti. Vdova sem, in razun mene ni žive duše v hiši.“

„A kdo je ta?“ rekel je žandar, pokazujoč na Ignacija, kateri se je zamán trudil skriti se v njeni janki.

„Kdo je ta?“ ponovila je Andrejeva obledela, in nekaj kakor želo pičilo jo je v srcé. „To je moj vnuk, sin moje hčerke Elizabete, katera je umrla, o vseh Svetih bo tri leta temu.“

„A kdo mu je bil oče?“

„Oče mu je bil Kuba Čmonik, prav isti, ki je bil pomočnik v slivniški žganjarnici in potem se oženil z mojo hčerko, pa naglo umrl — Bog se vsmili njegove duše! — ko se je sešla revizija.“

„A od kod je bil po rodu?“

Andrejeva se je zamislila. Naposled je rekla:

„Sam Bog vé, odkod je bil. Govoré, da je z očetom svojim po svetu hodil, kakor se revnemu kaj lahko pri-godi, ali kdó more vedeti resnico?“

Žandar je silil vanjo; Andrejeva pa, če je nemara tudi vedela, zaklinjala se je, da ne vé, kje je bil pokojni Kuba rojen. Naposled je žandar rekel:

„Veste kaj, Andrejeva? Midva se tukaj ne moreva sporazumeti. Vzemite svojega vnuka in pojdiva h gospodu „amtmanu“ spisat zapisnik (protokol).“

Andrejevi je sapa zaostala pri teh besedah. H gospodu „amtmanu“ spisat protokol? Spisovanje takošnih uradnih „aktov“ je za naše ljudstvo vedno nekaj zló napovedajočega, toliko več tukaj, ko je videla na lástne oči, kako se je spisovanje protokolov končalo vsekdar s prognanstvom iz domovine. Prijevši torej žandarja za roko, pokrila mu jo je s poljubi in klicala jokajoč: „Usmilit se, gospod žandar, ne jemljite mi proč te jedine to-lazbe v življenju! Tudi vi ste oče, tudi vi veste, kaj so človeku otroci.“ Ignacij videč, da babica joka, prijel se je še tem močnejše njene obleke in spustil se v glasen jok. „Babica“, je klical, „babica!“ ne dajte me odnesti temu človeku.“

Bil je to presunljiv trenutek, ki je prevzel celo žandarja samega. Toda v kratkem se je spametil. Kaj? kje je tu zakon? kje služba? In naj tam zgorej zvedó, da je bil kak takov trenutek, v katerem se je dal pre-magati po vsmiljenju! In to še nad kom? nad nečimno poljsko babo in njenim otrokom? Tfu! sram bi ga mo-ralo biti, da bi to priznal. Kakó bi se mu posmehováł tovariš Wolfgang, kateri je pred kratkim za svojo vnetost in energijo v službi dobil darilo in pohvalo? Iztrže torej roko iz njenih rok ter zakliče:

„Ne, moja Andrejeva, tako ne gre. Napravite se, in pojdimo k amtmanu.“

Zaman se je plazila Andrejeva za njim in trudila se dobiti nazaj izdrto roko. Žandar ji je roko odmikal in trdil svojo.

„Ne, Andrejeva, to ne gré.“

Ha, kaj je bilo početi? Prepričala se je, da žandarja ne preprosi, torej se je jela napravljalati na odhod. Ne-mara najde pri gospodu amtmanu več usmiljenja. Prijela je Ignacija za rokó, žandar je obesil puško preko rame, in šli so. Andrejeva se je nekoliko zgrozila, ko je šla preko vasi v družbi žandarja, toda v Slivnici bili so ljudje na takošno spremstvo z žandarji že tako navajeni, da se je že malokdo na to ozrl.

Gospoda amtmana ni bilo doma; bil je na polju pri žanjicah. Andrejeva se je usedla v svetli, prostorni veži pred pisarno ter vzela Ignacija na kolena. Dečko, utrujen po vročini in poti, oklenil je roke babici okolo vratu in zaspal. Čez nekoliko časa prišel je gospod amtman v lovski suknji in kučmi na glavi. Jedva je zagledál v veži žensko z otrokom in žandarja, pa si je takoj domislil, po kaj so prišli. Niso mu prišli prav. Na-grbančil je čelo in nekaj, kakor „die verfluchte Pollackei“ zamrmral je skozi zobe. Žandar se je zravnal in najavil, da je pripeljal poljskega ubežnika na spisanje protokola. Gospod amtman mahnil je neuljudno z rokó in šel pit kavo. Dolgo je čakala Andrejeva, predno se je vrnil amtman, odprl dveri v pisarno in ukazal vstopiti prišle-cema. Andrejeva obstala je pri pragu, jedva si je drznila sopsti. Ignac ležal ji je na rokah. Prezgoda iz spanja sprebujeno otroče jelo se je jokati.

„Pst, pst, sinček,“ gladila ga je Andrejeva po licu ter mu otirala nasek; „ne jokaj, ne jokaj, črviček, da gospod ne bodo hudi.“

Toda Ignac se ni mogel pomiriti. Gospod amtman bil je kaj slabe volje, in otročji jok spravil ga je v jezo. Loputnil je z nogo ob tla in zakričal na otroka, naj bo tih. Toda Ignacij je še huje zaplakal. Gospod amtman rudeč od jeze, zakričal je nekaj po nemški na Andrejevo ter pokazal z roko vrata. Andrejeva je razumela, da ima oditi z otrokom iz pisarne. Šla je torej vèn pred hišo in trudila se na vso moč pomiriti razplakano otroče.

(Dalje pride.)

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Levstikova slavnost, ko se mu je 11. avg. t. l. odkril spomenik, bila je lepa; došlo je veliko zastopnikov mnogih društev in v obče obilo udeležnikov. Odlični ro-doljubi so prihiteli slaviti spomin izrednega moža sloven-skega. V govorih, napitnicah in došlih brzojvках in pesmih se je jako pomenljivo opisaval pomen in značaj Levstikov. Sorojak, prijatelj in nekdani gmotni pod-

pornik pokojnika, ko je bil zapuščen, zložil mu je krasno pesem za ta dan, v kateri govori: „Ta spomenik bo večen opomin Slovincu: Bodi zvest narodu, sin! — Moštva in rodoljubja v poznem rodi Uzor in vzgled Slo-vencem Levstik bodi!“ Jedna brzojavka se je glasila: „Bog živi vrlo prebivalstvo Velikolaškega okraja, iz ka-terege so se rodili kristalnočisti poštenjaki, prvoboritelji v duševnem boju za narodovo prosveto: Trubar, Levstik,

Stritar! Druga pa: „Pesniku, umnemu, poštenemu možu, ki je veliko storil za svoj narod, pa za to slabo plačilo v življenju dobil: večna slava!“ Prof. Levec je imenoval „Latium“ okolič Velikolaško, ki je rodila: Trubarja, Stritarja, Levstika. Dr. Tavčar pa je domoljubje slovensko opisujočem govoru rekel med drugim, da spomenik pesniku kaže, da v Slovencu ne vlada samo glava, ampak tudi srce, da ima ideale in vzore, in zato da je tudi ta slavnost tolažilna. „Ne ljubijo nas nikjer, povsod nas sovražijo, na vseh krajih nam skušajo odglodati kos zemlje domače. Tisti, ki nosijo v svojih srcih uzor slovenske narodnosti, v posmeh so celemu svetu. Če se trudimo na suhoparnem polju političnega delovanja, ne pričakujejo nas ministerski sedeži, in če je kdo pesnik slovenski, Boga naj zahvali, da mu konečno truplo v zemlji domači leži!“ . . . Domovina obeta prav malo, skoro ničesar drugega ne, kot grob, v katerem je zatonilo tudi kipeče srce našega Levstika. In vendar je vedno več vojakov, borilcev za domovino. Kaj bi Slovenec brez ljubezni do domovine? Ta ljubezen pretresa ves narod: ona nam je rodila vse naše bojvnike; ona nam ojači tudi naše otroke, da bodo branili vsako ped slovenske ruše.“

Spomenik Levstikov je lepo izdelan od Repentarskega marmorja in se z velikanskim obeliskom na umetno izdelani naslombi impozanto predstavlja. Napisi so na vseh 4 straneh spomenika. Na 3. strani (stih iz Levstikove zbirke): „Iz malega zaklada Ti v narodi Sezidal si poslopje velikansko; Ti luči si roditeljem svobodi; Jeziku Ti imé si dal slovansko!“

Mih. Pakič, posestnik in trgovec v Ljubljani, član mnogih narodnih in dobrodelnih društev, odličen kot narodnjak in čistan poštenjak, je umrl 15. avg. t. l. Imel je kupčijo z lesenino, s proizvodi kranjske hišne industrije ter si je pridobil lepo imetje. Na razstavah je bil večkrat odlikovan s svetinjami. Narodnim zavodom je volil lepe zneske. Blag mu spomin!

Dr. Maks Samec, praktični zdravnik in hišni posestnik v Kamniku, bivši deželni poslanec in večletni zaslužni župan v Kamniku, umrl je 19. avg. v 45. letu življenja. Ostal je vedno delaven narodnjak. Kot velikosolec je poslovenil Turgenjev roman „Dim“, pozneje „Pomladanske valove“, potem razpravo proti „opojnim pijačam, in je bil vedno sotrudnik zlasti „Sl. Narodu“. Bil je član mnogih narodnih društev. V najbujših časih bil je vedno kremenit značaj, odločen in dosleden, kar pač najbolje časti slovenskega rodoljuba. R i. p.!

Družba sv. Cirila in Metoda je imela 9. avgusta na Bledu veliko skupščino. Zastopanih je bilo 50 podružnic; došli so zastopniki iz vseh slovenskih pokrajin. Družba ima sedaj 6720 družbenikov. Dohodkov je bilo l. 1888. skupaj 6667-69 gld., stroškov pa 4029-71 gld. Imetje družbino je znašalo koncem 1888. l. 10.611-77 gld. Družba nalaga svoj denar pri slovenskih posojilnicah. G. Šervecelj je izrazil željo, naj bi se napravila slovenska osnovna šola za Velikovsko okolič, ker je mestna čisto nemška. Odbor bo stvar pretresal. G. župnik Bercé od sv. Lamberta je predlagal, da naj bi vsaka slovenska župnija postala pokroviteljica družbe sv. Cirila in Metoda z doneskom 100 gld. Odbor naj ki skrbel, da se to zgodi, kar zbor obče odobruje. Odbornik g. župnik je odstopil zaradi oddaljenosti; na njegovo mesto je bil izvoljen dr. J. Dečko iz Celja. Drugače je stari odbor ostal neizpremenjen.

Slovenci in Poljaki. Zanimiva je bila naslednja epizoda ob zborovanji družbe sv. Cirila in Metoda na Bledu. Dr. J. Vošnjak je napil prisotnemu poljskemu poslancu ter ga prosil, da naj sporoči svojim tovarišem srčne pozdrave slovenske in prošnje, da naj bi poljska delegacija z vso silo in svojim mogočnim vplivom podpirala slovenske opravičene zahteve. Prof. Bobrinski je obečal, da bodo Poljaki, kateri jednako, kakor Slovenci, čutijo bilni naval in pritisk nemštva na Poznanjskem, vselej podpirali bratski narod slovenski. To bi bilo veselo znamenje, ako se spominjajo Poljaki hude osode svojih krvnih bratov na Nemškem, a premalo sprevidijo, da delajo oni sami avtohtomnim gališkim Rusom jednake krivice in izpodkopujejo Slovanstvu in sebi tla v Galiciji, ko zatirajo slovanski cerkveni obred in ruski jezik pri svojih jednako katoliških sodeželanah. Sicer pa verujemo, da so Slovenci preoddaljeni in poljskemu šovinizmu premalo nevarni, da bi ne podpirali slovenske delegacije za veliko večje usluge, katere ista delegacija dela in množi v interesu poljskega plemstva in se s tem soudeležuje zatiranja važnega lojalnega, Slovencem veliko sorodnišega naroda maloruskega. Dokler ostane slovenska delegacija pri dosedanjem brezprogramnem delovanju, ji ostanejo Poljaki naklonjeni. Slovenska delegacija, ki ima zagovarjati narodno avtonomijo, kakor jo zahtevajo za se Malorusi, ostaje v prijateljstvu s Poljaki na škodo slovenskemu in drugim slovanskim narodom.

Sposobnost slovenskega jezika. Dr. Ferjančič je bil na Postojnskem shodu vprašan, ali se je res od zgorej mislilo o slovenskem jeziku v zmislu, kakor da širši narod ne bi razumel niti svojih duhovnov, kedar ti govoré z lece. Dr. Ferjančič je odgovoril, da poslanci se niso mogli še dogovarjati; potem pristavlja: „Zadeva pa je res silno važna, ker istina je, da se je oporekala slovenskemu jeziku sposobnost celo za uporabo z lece. Tu je prizadeta narodna čast, in zanašati se smete, da, ko se slovenski poslanci snidejo v državnem zboru, bodo takoj potrebne korake storili, da jo branijo.“ Tu se torej izjavlja od zanesljive strani, česar ni bilo možno verovati iz notranjih razlogov, ker kdor pozna le količjak zakone pismenih jezikov, ne more soditi o nikakem pismenem jeziku tako napačno, kakor se tu potrjuje o slovenskem jeziku. To kaže, da vsak ne ve vsega, tudi če je drugače visoko izobražen. Mi obžalujemo, da smo se varali, in obžalujemo sosebno, da se je moglo toliko krivo soditi v sposobnosti slovenskega jezika, o katerem so pisali Kopitar, Miklošič in drugi učenjaki, in v katerem pišejo knjige družbe sv. Mohorja petdesettisoč udom najmanj izobraženega dela slovenskega naroda. Nadejati se je, da popravi slovenska delegacija, kar se je zakrivilo od druge strani, in da, če treba, javno pové, kar je primerno v tej zadevi.

„Slovensko pevsko društvo“ se je 4. avgusta sešlo v obilem številu pevcev, pevk in občinstva v Celju. Predsednik g. Lešnik je konstatoval, da društvo, kateremu je namen gojiti milo slovensko pesem, združevati vse pevke in pevce, napreduje vedno bolj, kar je dokaz, da se narod zaveda svoje kulturne zadače. Društvo ima doslej 1 častnega člana, 7 ustanoviteljev, 150 izvršujočih, 95 podpornih, skupé 253 članov. Dohodkov je bilo 448 gld., stroškov 324 gld. Predsednikom je zopet izvoljen g. Lešnik, odborniki pa gr.: dr. Jurtela, Jurca, Sacher, Klobučar, vsi v Ptui; zunanji odborniki pa: dr. Gros, dr. Serbec, dr. Ipavc in Flis; kot namestniki: St. Pirnat, R. Pukl in dr. Toma Romih; kot pregledo-

valci računov: Gregorič, Sedlaček, Rotner. Spored slavnosti se je izborno izvršil. Ipavčeva „Slovanska pesem“ je napravila velik efekt. Svečenik Hudovernik je med govorniki pokazal, kakega mišljenja bi moralo biti svečeništvo slovensko sešobno tudi v sedanji dobi. Tudi to društvo probuja in blaži narod ter postaja takó krepko orožje v bran proti navalom tujstva, zato je vredno, da se krepí in podpira.

b) Ostali slovanski svet.

Cesar Fran Josip bil je sredi avgusta več dni na nemškem dvoru v Berolinu. Došel je s spremstvom, v katerem so bili prvi uradniki zunanje politike, pri c. kr. vojni in prvi tajniki. Cesar in ti veliki dostojanstveniki so se mnogo pogovarjali z najvišimi osebami Nemčije. Cesar je še posebe dolgo pogovarjal se tudi s knezom Bismarckom. Mnogo se je pisalo o pomenu tega obiska, zlasti o prijateljskih napitnicah obeh cesarjev: Velikonemški, pa tudi avstrijski nemškoliberalni in nemškonacionalni listi so pisali, kakor da bi se bile sklepale posebne vojne konvencije in tesnejše zveze; zlasti da bi se bili zavezali obe cesarstvi drugo drugemu pomagati tudi v slučaju, ko bi zunanji interesi bili v nevarnosti in ne samo sedanja posestva obeh cesarstev. Nekateri velikonemški listi so celó zahtevali, da bi Velikonemčija vplivala celó na notranjo politiko avstrijsko, in nemški liberalni listi so z veseljem ponatiskavali take poniževalne izjave. Tudi so celó pisali, da se zveza z Nemčijo zakonito utrdi s posebnim členom v avstrijski ustavi. Tudi to bi bilo nemškim liberalcem po volji. Pišejo pa dan na dan vedno predrzніше.

Naš cesar je izrazil v svoji napitnici na nemškega cesarja, da je sedaj več poročstva za ohranjenje evropskega miru. Iz tega sklepajo, da se je tudi Anglija vsaj z besedo zavezala postopati jednake poti, kakor takó imenovana trojna zveza ali liga miru.

Naš cesar je slovanski (češki) deputaciji v Berolinu priporočal, da naj se naselbina trdno drži, pa varuje svojo narodnost na tujem. Češki in nemški konservativni listi kažejo velik pogum, ko predrznost velikonemških in podpirajočih jih avstrijskih nemških listov odločno zavračajo ter zagovarjajo samostalnost našega cesarstva.

Cesarja Fran Josipa rojstveni dan je slovesno praznoval tudi ruski dvor, ter je car Aleksander napil na zdravje cesarja našega. Prisotni so bili veliki knezi, knez črnogorski itd.

KNJIŽEVNOST.

Srbske Narodne Pesmi o boju na Kosovem. Iz zbirke puščine Ivana Mohorčiča. V Ljubljani. Založil D. Hribar. Tiskala „Narodna Tiskarna“ 1889. Str. 47. Cena 30 kr. Širši predgovor je tako poučen, da se prav umejo pesmi o boju na Kosovem. Ob enem je nekaj besed razloženih. Pisatelj izraža na koncu predgovora: Naj vas, Slovenci, njih (pesmi) sladki zvok tako razveseli, kakor mi je to delce milo bilo, naj vas ti značaji kosovskih junakov tako navdušujejo, kakor že polutisočletja njih potomce!

No, kdor čita te svetovno znane in proslavljene pesmi, dobi tudi tu zaželeni učinek. Slovenci se le premalo bavijo s srbsko narodno književnostjo, z jedne strani jih je malo, ki znajo čitati s cirilico, z druge strani pa bi premalo podpirali prevode na slovenski jezik srbskih junških pesmi in drugih proizvodov. Tudi gledé na srbsko književnost pogrešamo narodne osrednje knjigarne, od katere bi dobivali neposredno srbske, poprek jako po ceni razprodajajoče se knjige.

Hapodnu Ipujameb. (Narodni prijatelj.) Život Graničara nekad i sad. Napisao M. Jovanović. Cena 30 kr. V Novom Sadu 1889. Izdaje središnji odbor „Celokupne srpske narodne slobodounne stranke“. Vsak snopič stoji 30 kr.

Matica Hrvatska je izdala za leto 1888. devet knjig, od katerih so 4 zabavne, 4 pa poučne, jedna pa v sredi med onimi. Knjige so: „Knez Nikola Zrinjski,“ drama v 5 dejanjih od Matija Bana; „Emin-agina ljuba,“ pripoved o narodnem življenju iz 18. stoletja v Slavoniji in Bosni, spisal Jos. Evgen Tomić; „Bjedne priče,“ spisal beletrist Ks. Šandor-Gjalski; „Pavao Šegota,“ pripoved iz življenja hrvaškega dijaka, spisal Vjenc. Novak; „Iskrica,“ ponovljeni ponatis dela Tomasejevega; dodan je temu poučnemu delu životopis Tomasejev od Iv. Milčetića. Poučne knjige: „Poviest carstva rimskoga,“ I., spisal Iv. Rabar; „Crte iz hrvatske književnosti,“ 2. snopič, spisal dr. Ivan Broz; „Dva hrvatska junaka, Marko Mesić i Luka Ibrišinović,“ od Radoslava Lopašića; „Slike iz obćega zemljopisa,“ napisao dr. Ivan Hoić.

Poleg teh knjig daje za l. 1888. Matica svojim članom po znižani ceni dve knjigi: 2. del Herodotove zgodovine od dr. A. Musića in „Počela političke ekonomije,“ napisao dr. Blaž Lorković.

Izmed podanih knjig kritika jako priznava in hvali Brozovo „Crkveno književnost,“ in to zaradi sloga in vsebine. „Vienac“ pravi o tem delu: „V tej knjigi se kaže z mnogim taktom in razumom blagoslovno delo prvih prosvetiteljev slovanskih Cirila in Metodija, kaže se osoda glagoljske književnosti med Hrvati, črta se življenje in književno delo hrvaških Bogomilov . . . V tej knjigi se prikazuje književnost ne tolika sama seboj, kolikor kakor refleks nekako v obće kulturnega hrvaškega življenja, pa se za to posebno rišejo tudi prilike. To je prava popularna knjiga, kar sprevidi vsakdo, ki prečita n. pr. članek o borbi za slovansko službo božjo, ali recimo, kdor se začne naslajevati z zanimivim pripovedovanjem o Bogomilih.“

Matica Hrvatska hoče še letos izdati tudi knjige za l. 1889; ona vrlo napreduje; toliko knjig izdaje in po nizki ceni. Lepo znamenje, da se Hrvatske Matice čimdalje bolj oklepajo tudi Slovenci.

Popravki k 15. št. „Slov. Sv.“ Str. 242 na levi 18. in 25. vrsta od spodaj čitaj: separatistiško nam. separatisko str. 244 na levi od spodaj čitaj: konsektivne nam. konservative; str. 247 na levi od spodaj 17. vrsta: Ephesinum etiam primum, in 4. vrsta od spodaj čitaj: solverunt nam. solvernet; str. 254. na levi od zgoraj 33. vrsta čitaj: nezmerni nam. neizmerni.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 3 gld. 60 kr. pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo Fran Podgorniku v Gorici, ulica Barzellini 4.